

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Manželství v ohrožení. Tři různé příběhy

Martina Skřivanová

Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Josef Peterka, CSc.
Studijní program: Specializace v pedagogice ČJ- NJ
2013

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra českého jazyka a literatury

Manželství v ohrožení. Tři různé příběhy.
akademický rok 2012/2013

Jméno a příjmení studenta: Martina Skřivanová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: ČJ- NJ

Název tématu práce v českém jazyce: Manželství v ohrožení. Tři různé příběhy.

Název tématu práce v anglickém jazyce: Marriage in danger. The three different stories.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Josef Peterka, CSc.

V Praze dne:

.....
vedoucí katedry

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma
Manželství v ohrožení. Tři různé příběhy. vypracovala
pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití
v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji,
že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Prohlašuji, že
odevzdaná elektronická verze BP je identická s její tištěnou podobou.

Datum

.....
podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především svému vedoucímu bakalářské práce panu PhDr. Josefu Peterkovi, CSc. za jeho cenné rady, ochotu , trpělivost a připomínky k vypracování této práce.

Obsah

1	Úvod	7
2	Definice pojmu láska	11
2.1	Motivy spjaté s motivem lásky	12
2.1.1	Láska, touha a sexualita (Paní Bovaryová)	12
2.1.2	Láska, oddanost a manželství (Spříznění volbou).....	13
2.1.3	Láska, umírněnost a právo (Vlčí jáma)	14
3	Definice pojmu nevěra	15
3.1	Mužská vs. ženská nevěra	15
3.2	Vliv nevěry manželství.....	16
4	J. W. Goethe- Spříznění volbou	17
4.1	Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle	17
4.2	Vyústění milostného čtyřúhelníku a jeho dopad	19
4.2.1	Vztah Eduarda a Otilie	22
4.2.2	Charlotta a setník	22
4.2.3	Morální zásady	23
4.3	Tehdejší přijetí díla	25
4.4	Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm.....	26
5	G. Flaubert Paní Bovaryová	28
5.1	Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle	28
5.2	Osud hlavní hrdinky ovlivněný nevěrou a jeho vyústění.....	30
5.2.1	Nespokojenost ve vztahu	31
5.2.2	Motiv milence resp. milenců	32
5.2.3	Manželův vztah k jeho ženě	32
5.2.4	Pocity nevěrné ženy vůči manželovi.....	34
5.3	Tehdejší přijetí díla a dopady pro autora	35
5.4	Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm.....	37
6	J. Glazarová Vlčí jáma	38
6.1	Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle	39
6.2	Hlavní postava a nevěra	42
6.2.1	Volnost ve vztahu versus uvěznění	43
6.2.2	Nevěra duševní versus nevěra tělesná.....	44
6.2.3	Morální zásady postav a jejich dodržování	45
6.3	Tehdejší přijetí díla	47
6.4	Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm.....	48

7	Porovnání motivu nevěry ve všech třech knihách.....	50
7.1	Rozdíly mezi pojetím	50
7.2	Shoda v pojetí.....	53
	Závěr.....	55
	Použitá literatura.....	57
	Resumé.....	60

1 Úvod

Podoba literatury prošla od svého vzniku značným vývojem. 19. století se dá nazvat zlatým věkem literatury. Žezlo si v tomto období předává romantismus a realismus. Od osmnáctého století docházelo k ustanovení či k ustanovování psané podoby jednotlivých jazyků a jejich spisovné formy. Na počátku 19. století měly již téměř všechny evropské země svůj spisovný jazyk a jeho písemnou podobu. Rozvoj literatury je spojen s rozvojem společnosti, literatura byla a vždy bude ovlivněna událostmi a děním ve společnosti. V 19. století nastaly společenské a historické změny, které se podílely na další evoluci v literatuře. Ve Francii je zásadním zlomovým okamžikem Velká francouzská revoluce mezi léty 1879 až 1899 a další nepokoje na ni navazující. Bouřlivý rok 1848 znamenal vlnu revolucí, které začaly na Sicílii, pokračovaly ve Francii a dále například v Rakousku. Nespokojenost lidí vyburcovala různá odvětví kulturního života k reakci na nastalou situaci. Literární autoři začali reflektovat dobu, nebo se počali naopak vracet do minulosti a hledat v ní ideály. V antice nachází svůj vzor romantismus., na něj navazuje realismu, který se zaměřuje na současné dění ve společnosti a jeho objektivní záznam, realismus se dále vyvíjí v naturalismus, ten zobrazuje také současnost, ovšem z jiného úhlu, soustředí se zejména na odvrácenou stranu života. Zobrazování společnosti s sebou nese i pohled na neodlučitelnou součást mezilidského soužití, tedy na lásku, manželství a celkově na sociální vztahy. Vyobrazení lásky a manželství se stalo v 19. století jedním z nejoblíbenějších motivů. Proč se právě v devatenáctém století soustředí pozornost spisovatelů na téma manželství a láska není na první pohled patrné. Tato tematika zasáhla celý kontinent.

Ruská literatura se v 19. století ocitla na vrcholu, za tím stál A. S. Puškin, L. N. Tolstoj, A. P. Čechov, N. V. Gogol a jiní. Literaturu s tematikou manželství a lásky přináší celá řada těchto spisovatelů. Asi nejvýznamnějším v literatuře zabývajícím se manželstvím a láskou je Tolstoj a jeho dílo Anna Karenina. Námět je obdobný jako u Paní Bovaryové a Anna Karenina s ní bývá srovnávána, ale existují mezi nimi zásadní rozdíly. Především Anna Karenina je dobrou matkou a zajímá ji, co se stane s jejím dítětem. Anna nehledá lásku u několika mužů, ale zamiluje se do jednoho jediného, kterého si i chce vzít a on ji.

Pro Francii 19. století také znamenalo rozkvět literatury, která se dnes již řadí k literární klasice. Období romantismu přineslo takové tvůrce jako je V. Hugo, Stendhal či François-René de Chateaubriand. Realismus pak opanuje G. Flaubert, H. de Balzac a další. Ve Francii došlo ke značnému vývoji naturalismu jako odnoži realismu. Mezi nejznámější zástupce

tohoto směru patří E. Zola a G. de Maupassant. I ve francouzské literatuře 19. století se autoři inspirovali manželstvím, láskou a nevěrou. Pro svou práci jsem si vybrala G. Flauberta a jeho Paní Bovaryovou, jakožto dílo, které je ve společnosti nejznámější a k tomu se proslavilo soudem s autorem. Ovšem jako další tvůrce podobně laděné tvorby se dá označit Stendhal, zejména jeho dílo Červený a černý. Hlavní postava Julián Sorel prožije mnohé milostné eskapády, manželství i narození dítěte. Nakonec podobně jako postavy z děl rozebíraných v této práci předčasně skoná a i v této knize je kritizována tehdejší společnost.

V Čechách se romantismus objevuje s malým zpožděním a je ovlivněn ještě dobíhajícím národním obrozením. Nejvýznamnějším romantickým autorem je u nás bezesporu K. H. Mácha, kterého proslavil Máj. Romantická tvorba se u nás primárně skládala z poezie a dramatu. Realismus se projevil zejména u realistických venkovských autorů, kteří přibližovali prostředí vesnice i s jeho negativními stránkami.

Manželství a láska se mezi hlavní témata zařazují zejména v devatenáctém století. Příčinu této změny je možné hledat v tehdejší společnosti. V devatenáctém století dochází ke společenským změnám, které narušily dosavadní společenské uspořádání mezi muži a ženami. Začíná se projevovat ženská emancipace, touha žen po rovnoprávnosti s muži, spisovatelky získávají na oblibě i na vlivu, což se promítá i do tematiky děl psaných v této době. V devatenáctém století vzniká hnutí za emancipaci žen, za volební právo, za jejich přístup na vysoké školy a do zaměstnání. Nárůst touhy žen po zaměstnání a vzdělání způsobily zejména technické pokroky, které jim usnadnily práci v domácnosti a tím pádem nebylo nutné, aby ženy trávily veškerý čas v domácnosti a začal se zvyšovat jejich zájem o vzdělávání rovné s muži a o uplatnění na trhu práce. Rozvoj emancipace žen byl podpořen přibýváním rodin, které patřily do střední společenské třídy a byly odkázány na mužův příjem, který v případě většího počtu dětí nedostačoval. Ještě větší zátěž znamenalo věno dcery, resp. dcer, které mohlo rodinu finančně zruinovat. Posledním faktorem pak byly velké války, kdy většina pracujících mužů odešla bojovat a ženy je musely ve všech oblastech nahradit. Pro Evropu byla tímto zlomem první světová válka. V Evropě byla první univerzita, kde mohly studovat i ženy v Curychu a přijímala je od 60. let 19. století. Tento vývoj má dle mého názoru vliv i na témata, která se v 19. století v literatuře objevovala. Zda celospolečenské změny ovlivňují literaturu natolik, že udávají tematiku, bude také předmětem této práce.

Děl s tematikou lásky, nevěry a sexu nalezneme spoustu. Některé nevynikají žádnou invencí, ale jiné se staly symbolem. Odlišují se tím, jakou dobu popisují, zda se v nich odehrává nevěra citová, nebo jen tělesná. Zda se jedná o nevěru mužskou, nebo ženskou, případně z obou stran. Také rozhoduje, jak příběh vyústí, jestli skončí "happy-endem", nebo dojde k tragickému konci, či k absolutnímu vyšumění a navrácení se do původních kolejí.

První velký příběh, který většinu lidí při slově nevěra napadne, je Paní Bovaryová od Gustava Flauberta. Nejen obsah knihy, který byl v době vydání považován za krajně pobuřující, ale hlavně následný soudní proces s autorem knihy, uvízly čtenářům v paměti. Tragický konec, realisticky až naturalisticky popsaná jednání i činy hrdinů a nadčasovost myšlenek předurčily Madame Bovary k nesmrtelnému životu. Paní Bovaryová je symbolem nevěrné ženy, proto by nebylo vhodné se na ni nezaměřit. Při snaze o zjištění nakolik lidé tuší, z jakého důvodu je paní Bovaryová nevěrná, co ji vedlo k násilnému ukončení života a jak se ke všemu stavěl Bovary, je možné, že se objeví více než jedna odpověď. Vystává i otázka, jak doba, v níž je dílo tvořeno, ovlivňuje jeho podobu, téma či zpracování. Poněkud paradoxně působí, že Flaubert jakožto muž psal své dílo z pohledu ženy, proč tak učinil? Možná chtěl upozornit na rostoucí vliv žen a na růst jejich práv a možností, nebo už před vydáním románu věděl, že za něj může být stíhán a proto se tímto způsobem kryl. Dalším vysvětlením může být i jeho touha proniknout do myšlení žen, či sám chtěl vystihnout své názory na ženy tím, že je bude projektovat do postavy jedné z nich. Na tuto otázku se pokusím najít odpověď.

Vlčí jáma od Jarmily Glazarové je ve spoustě věcí odlišná od Flaubertova románu, přesto i zde je ústředním motivem vyjádření milostného citu, který překročil hranice manželství. Odlišnost spočívá v aktérovi nevěry, tentokrát se muž zamiluje do své schovanky. Liší se i přístup podváděných manželů. V Vlčí jámě je žena na svém muži až nepřírozeně závislá a považuje ho za svůj majetek. Vybočujícím prvkem je dívka, ke které zahoří muž láskou, sirotek, kterého se manželé ujali. Zajímavé je, i jak dívka tuto situaci nese. Atmosféra je dokreslena prostředím maloměsta Rozvadova, což s sebou nese možnost upozornit na klady a zápory dané oblasti. Zarážející na tomto díle je závěr románu. Hlavní postava nezemře tragickou násilnou smrtí, ale jeho život skončí v důsledku nemoci. Proč autorka takto zamezila, aby se Robert rozhodl, jak nastalou situaci vyřeší a jakým způsobem by byl celý příběh vyústil? Tato mužská postava zemře a tím jí zároveň není umožněno zareagovat aktivně, nýbrž se projeví pasivně, jak bylo dříve zvykem spíše u ženských postav. Možná i v tomto případě se projevil rozvoj ženské emancipace a zvyšující se rovnoprávnost mezi muži a ženami.

A poslední knihou, kterou jsem vybrala je Spříznění volbou od J. W. Goetha. Ačkoli průvodním motivem je opět nevěra a manželství, není toto dílo stejné jako ostatní. Aktéry nevěry se stávají postupně oba manželé, takže se čtenář stává přihlížejícím milostného čtyřúhelníku, kde se také projevují majetnické sklony manželky, ale odlišným způsobem než ve Vlčí jámě.

Na knihy jsem se zaměřila obzvláště z pohledu sociologického a psychologického. Již H. Taine formuloval myšlenku, že literární dílo je důsledkem čistého mravního stavu, který sám je způsoben podmínkami rasy, dějinnou chvílí a prostředím (Taine, 1978). Dle Petruska (1990) se dá na literaturu nahlížet jako na sociální fakt a to dokonce díky deseti základním skutečnostem, díky nimž na ni právě takto nahlížet lze. Mezi tyto skutečnosti patří fakt, že literatura je tvořena jazykem, který je sám sociálním výtvorem. Dále literatura zobrazuje, vyjadřuje, reflektuje sociální skutečnost. Literární dílo je předmětem emocionálních reakcí- provokuje, zneklidňuje, baví či nudí. Literární dílo je nositelem nejen estetické, ale i sociální informace v užším smyslu. či nepřímo vypovídá o společenské skutečnosti dané doby, o světových názorech a ideologiích, zejména o postojích a stereotypch velkých sociálních skupin, společenských tříd a vrstev. Dokonce sám spisovatel je členem společnosti, tím pádem je ovlivněn tím, do jakých sociálních skupin, vrstev atd. patří (Petrušek, 1990). Proto je důležité nenahlížet na literární dílo nejen jako na samostatnou jednotku, ale do pohledu zahrnout i ostatní faktory, které jeho vznik ovlivňovaly. A právě společenské ovzduší a dějinné události ovlivňují podobu románu zásadním způsobem.

Zaměřuji se i na samotné sociální uskupení v jednotlivých knihách i na psychologii postav, jelikož tyto faktory jsou jak pro pochopení díla, tak i pro náhled do tehdejší společnosti zajímavou sondou.

Všechny tyto tři příběhy skončí tragicky, každý trochu jinak. V některých skutečnostech si jsou podobné a v jiných se diametrálně liší. Čím je to způsobeno? Jak na ně nahlíželi čtenáři i kritikové? Zajímají se o ně lidé i v moderní době a proč?

Alespoň na část těchto otázek se pokusím najít odpověď a možná vyvstanou i otázky nové.

2 Definice pojmu láska

Láska jako nejhlubší lidský cit je v současné době naprosto převládajícím důvodem pro uzavření manželství. Nebylo tomu tak ale vždy. Ve starověkém Řecku či Římě spočíval princip manželství v něčem úplně jiném. Stejně tak jako postavení partnerů v páru, přičemž ani slovo partneri zde není na místě. Žena byla majetkem muže a její práva se rovnala nule. Láska zde nehrála žádnou roli, nýbrž se jednalo spíše o obchod. Žena plnila funkci, která se dá shrnout pod pojem *venter*, což znamená břicho k plození. Nevěra ženy byla krutě trestána a mohla být považována za důvod k rozvodu, zatímco nevěra mužská se jako důvod k rozvodu použít nedala, jelikož byla úplně normální. Manželka byla považována za majetek manžela. On o ní mohl rozhodovat, případně měl rozhodovací právo jiný muž a to otec ženy. Koncem 2. století došlo k celkové změně pojetí, žena přestala být majetkem a stala se družkou. Od této doby se změnil i pohled na nevěru, která se stala celospolečensky odsouzením činem. Stále ale trval rozdíl mezi ženskou a mužskou nevěrou, jelikož žena byla potrestána nalitím roztaveného olova do krku, tento trest však u mužů neprobíhal (Galán, 2004).

Rozdílné pojetí lásky a manželství se objevuje ve středověku, velký podíl na tom nese křesťanství. Zde mělo být manželství již postaveno na principu lásky mezi manželi. I přes to ale přetrvávalo patriarchální uspořádání vztahu a rodiny. Zajímavostí je, že od středověku se i výrazně změnil vztah rodičů k dětem. Středověcí manželé rozhodně nemohli ke svým dětem pociťovat takovou lásku jako ti současní. Důvodem je vysoká kojenecká úmrtnost, kterou by současný rodič jen těžko psychicky unesl.

Novověká představa rodiny se pevně opírá o lásku mezi partnery a postupné vyvážení rolí. Na kterém má podíl i 2. světová válka, kdy se žena musela výrazněji zapojit do pracovního procesu a tím pádem se pomalu stávala stále méně závislá na muži.

V současnosti je většina manželství uzavírána z lásky. Vztahy mají jistý průběh. Začínající zamilovaností, primárně tedy tzv. chemickým procesem mezi lidmi. Až tato zamilovanost odezní začne vztah fungovat trochu jiným způsobem. Základním pilířem se stává tolerance, práva a povinnosti partnerů, schopnost kompromisu a určení priorit. Důležitou součástí lásky potažmo partnerství a manželství je také vůle.

2.1 Motivy spjaté s motivem lásky

Láska neexistuje sama ve vzduchoprázdnu, nýbrž se často objevuje v kontextu s jinými vztahy, stavy, dojmy a city. Láska může tyto ostatní pojmy zapříčiňovat, případně se stát jejich důsledkem. Častými motivy objevujícími se v souvislosti s milostným vztahem jsou trest, manželství, přátelství, peníze, smrt, vášeň, bolest, důvěra, etika, morálka atd. Dalo by se pokračovat do nekonečna. Patrné je, že motiv lásky zasahuje do různých oblastí různým způsobem, potýká se s filozofií, sociologií, psychologií, etikou ad. V literatuře se často setkáváme s motivem hledání lásky, nalezení lásky spojené s nepřekonatelnou překážkou často způsobující bolest, smrt či zradu. Na druhé straně stojí příběhy, které nejsou tragické a spojují lásku s manželstvím, splnutím duší nebo přístavem spokojenosti.

2.1.1 *Láska, touha a sexualita (Paní Bovaryová)*

Pokud dojde k propojení všech těchto tří pojmů, dá se hovořit o ideálním stavu. Součástí lásky sice také mohou být ideální sympatie, oddanost a náklonnost, duch sebeobětování či povznesené citové projevy, avšak toto všechno představuje něco „jiného“, respektive něco neúplného, jestliže to není vyváženo tzv. „fyzickou“ přitažlivostí, jejímž důsledkem je drama pohlavního aktu (Evola, 2009, s. 56). V literatuře je tento sexuální kontakt do značné míry popisován romanticky a symbolizuje spojení dvojice v jednu bytost. Tento akt bývá ale zaměňován s psychickým sjednocením. Jak je ale napsáno výše je součástí lásky, ale nestojí osaměle. Pokud nebude naplněno i spříznění duševní, dá se hovořit pouze o splynutí těl, které je založeno jen na fyzické přitažlivosti.

Touha, která se dá také z latiny označit jako libido, spočívá v nutkání, které souvisí se sexuální energií, se sexuální touhou, a jejím cílem je dosažení slasti. Toto pojetí vychází z teorie psychoanalýzy Sigmunda Freuda a Carla Gustava Junga. Touha je takový hnací motor, který člověka nutí k činům. Touhu vzbuzují různé aspekty, může jím být tělesné vzezření, intelekt, ale i různé neobvyklé spouštěče. Například paní Bovaryová touží po životě románových hrdinek, o kterých čte. Ona sama chce prožít jejich život a zažít vášeň, o které tak fascinovaně čte. Tuto svou touhu si pak promítá do různých mužů, jež nějakým způsobem vzbudili její zájem. V tomto případě nejde o touhu sexuální, jako spíše o touhu po životě, jaký si představuje, že by měl být. A tak hlavní hrdinka zapomíná žít svůj vlastní život.

Sexualita se zásadně odlišuje dle pohlaví, ale samozřejmě i zde se objevují výjimky. Zásadně rozdíl spočívá v odlišných stimulech. Mužská sexualita se zaměřuje na smyslové prožitky. Vyvolání mužské touhy probíhá především na základě dráždění smyslů vizuálními,

sluchovými, čichovými a chuťovými zážitky. Zatímco u žen je z hlediska evoluce důraz více kladen na city, které pak úzce souvisí i se sexuálními prožitky. Proto je také větší možnost sexuálního naplnění v dlouhodobých monogamních vztazích a ženy méně vyhledávají mimomanželský krátkodobý kontakt. Naopak ve většině případů, pokud dojde k nevěře ženy, stane se tak s partnerem, se kterým plánují dlouhodobý kontakt. Tato odlišnost je způsobena biologickou funkcí muže, u něhož je sexuální uspokojení spojeno s rozmnožovací funkcí. Zatímco ženské myšlení spíše vyhledává muže, který se o ni a případně o jejich potomky postará.

2.1.2 *Láska, oddanost a manželství (Spříznění volbou)*

Manželství je právní a společenská instituce, která má přinášet základ rodiny a vhodné prostředí pro narození a výchovu dítěte. Manželé se zavazují ke společnému životu za příznivých i nepříznivých podmínek. Instituce manželství prošla od svého vzniku značnými změnami a vývojem. Ve starověkém Řecku a Římě se ze současného pohledu nejednalo o nic posvátného. Manželka sloužila jen k plození právoplatných potomků. Její postavení se ale za tu dobu posunulo. Vývoj názorů na možnost ukončení manželství se v historii značně liší. Ve starogermském rodovém právu byl zánik svazku muže a ženy velmi jednoduchý, ale pouze pro muže. Pokud muž před příbuznými prohlásil, že již v manželství nechce pokračovat, pak došlo k okamžitému zrušení (Börger, 2005, s. 3). Později se jak v Německu, tak v Rakousku rozšířilo kanonické právo. Středověké křesťanství zakazovalo jakýkoliv způsob zrušení manželství. Manželství, které platně vzniklo, mohlo zaniknout pouze smrtí. Pokud bylo ale extrémně narušeno, vyskytovala se možnost rozvodu od stolu a lože, aniž by formálně manželství jako takové zaniklo (Schwab, 2007, s. 141). S nástupem protestantství se začala prosazovat možnost ukončit manželství i na základě rozhodnutí manželů. V Německu v roce 1875 přestalo mít náboženství hlavní vliv na úpravu zániku manželství, byl povolen rozvod (Börger, 2005, s. 3).

Spříznění volbou přináší ukázkou manželství, které vzniklo až po zániku manželství původního. Jeho vznik vyvstal na základě zamilovanosti dvou lidí, kteří byli vysvobozeni z manželství, do kterých nevstoupili z lásky. Přesto ani toto nové manželství po příchodu nových obyvatel na zámek nevydrží. Není ale ukončeno rozvodem a to z popudu Charlotty, která nepovažuje manželovu zamilovanost za důvod rozvodu, jelikož se domnívá, že se jedná pouze o chvilkové poblouznění. V rámci zachování manželství i společenských poměrů tedy s navrhovaným rozvodem zprvu nesouhlasí. Ona sama nabyla pocit, že se vzdala lásky se

setníkem kvůli vyššímu principu. Cítí povinnost vůči Eduardovi i vůči společenským mravům a zvyklostem setrvat v tomto svazku a naopak ještě Eduardovi pomoci, aby se vyléčil ze svého pohlouznění. Otázkou zůstává, jak velkou roli v jejím rozhodnutí hraje láska či oddanost vůči manželovi. Důvodem jejího chování může být i jistá ješitnost, případně maloměššáctví a obava z reakcí lidí, nebo snaha povinovat i ostatní sebeobětováním, které ona učinila.

2.1.3 *Láska, umírněnost a právo (Vlčí jáma)*

Láska by měla být spjata s dobrovolností. Pokud je osoba k lásce nucena, výsledkem zpravidla žádný pozitivní cit nebude. Ani člověk sám se do láskyplného pocitu nutit nemůže. I v případě manželství není jeden z partnerů vlastníkem toho druhého. Ovšem i v dobrovolném partnerství je přítomen určitý druh závazku, resp. závazků. Jedním z nich závazek věrnosti, jenž souvisí i s výše zmíněnou umírněností. Právě ve Vlčí jámě se umírněnost projevuje i jiným způsobem, což je patrné na oproštění Jany od jakýchkoli Robertových nároků. On ví, že brzy zemře a i když by chtěl, snaží se neudržovat s Janou žádný vztah, ani fyzický a ani psychický. Jako ztělesnění umírněnosti můžeme ale také chápat samotnou postavu Jany, která trpělivě snáší tetino chování, nijak netlačí na Roberta, nic mu nevyčítá, jen až letargicky a automaticky pečuje o tetu v Robertově nepřítomnosti.

3 Definice pojmu nevěra

Definovat pojem nevěra není jednoduché. Primární definice, která se dá nalézt ve slovníku se totiž zabývá pouze situací, kdy dojde k sexuálnímu spojení s někým jiným, než je současný partner. Ovšem za nevěru se dá považovat i navazování jiných kontaktů než jen čistě sexuálních. O hranicích nevěry stále probíhá diskuze. Odborníci nevěrou se zabývající ji rozdělují do několika různých skupin, které se rozlišují zejména dle motivů, důvodů a celkového charakteru dané nevěry. Základním typem je tzv. Seitensprung, tedy jakési odskočení stranou, jedná se o mimomanželský kontakt za účelem uspokojení sexuálních potřeb. Dalším typem je mimomanželský poměr, zde hrají roli i city. A posledním ze základních typů je erotické dobrodružství, které je založeno na experimentu a ukotvení aktérů v jejich oficiálních vztazích, nepředpokládá se přeměna ve vztah (Capponi, Novák 1995).

Nezbytným pojmem souvisejícím s nevěrou je žárlivost. Která často se vznikem nevěry úzce souvisí, případně vzbudí v jednom z partnerů podezření na nevěru, která ani nemusí být oprávněná. Zde uvádím definici nevěry dle Matějčka a Dytricha (2002) : „Zvláštní emoční stav, ve kterém se prolínají nejrůznější pocity spojené ve složitý, často až neřešitelná gordický uzel. Jde o pocity hluboké lásky, strachu ze ztráty partnera, ohrožení rodiny, beznaděje, depresivní nálady, vnitřního neklidu a napětí, neschopnosti soustředit se, vracení se ke stále stejnému tématu a ulpívání na něm, ale také o pocity různě silné agrese, hostility vůči partnerovi či osobě, se kterou je partner, ať již fakticky či jen v představách, spojen nějak citově“

3.1 Mužská vs. ženská nevěra

Mužská a ženská nevěra dlouhou dobu nebyly vůbec rovnocenné. Z biologického hlediska má větší předpoklad k nevěře muž. Větší počet sexuálních partnerek znamená větší rozšíření jeho genetické informace. Zatímco ženy vyžadují pocit bezpečí a jistoty, které jim může poskytnout jeden stálý věrný partner. Toto rozdělení ale postupem času ztratilo na významu. Objevují se promiskuitní muži, ale i promiskuitní ženy.

Jak již bylo zmíněno výše, ve starověku byla mužská a ženská nevěra striktně oddělena. Nevěra manželky byla považována za důvod k jejímu vypuzení, případně k trestu. Za zmínku stojí, že i milenec ženy mohl být beztrestně manželem zabit. Ve starověkém Římě došlo ke zmírnění trestu od usmrcení k potupení ženina milence. Ovšem ani jeden z nevěrníku nemohl

být zabit. Mužská nevěra nebyla ničím mimořádným, nesloužila jako možný důvod k rozvodu. Ve středověku byl na monogamii kladen již větší důraz, ale i zde přetrvávalo přesvědčení, že mužská nevěra se má tolerovat, oproti ženské, která se musí ztrestat. Novověk se více soustřeďuje na rodinu a její správné fungování, nevěra již není na jev, který by byl celospolečenský a plně tolerovaný. Důležitým aspektem je fakt, že manželka byla materiálně úplně či alespoň významně závislá na svém manželovi. Pro ženu tedy mimomanželský vztah představoval větší riziko než pro muže, u kterého i možné odhalení milenky neznamenovalo nutně odchod jeho právoplatné ženy. S nárůstem emancipace a osamostatňování žen dochází k vyrovnávání mezi dopadem a ohodnocením nevěry mužské a ženské. Co se samotných partnerů týče, zůstává faktem, že muži hůře snášejí fyzickou nevěru ženy a partnerky se naopak hůře vyrovnávají s psychickou nevěrou partnera.

Pokud se ještě vrátím k pojmu nevěra. Důležitou složkou každé nevěry je také odhalení nevěrného partnera, tedy způsob, jakým k prozrazení nevěry dojde. Plzák (1973) rozlišuje tři základní typy realizace: 1.) podváděný partner odhalí nevěru, 2.) podvádějící partner se přizná, 3.) podváděný partner nevěru tuší a předvídá.

3.2 Vliv nevěry manželství

Nevěra má různé dopady na primární vztah. Většinou vztah rozbije, naruší a v minimálním počtu případů znamená posílení primárního vztahu. Největší možné následky mimomanželského či mimopartnerského vztahu jsou rozbití rodiny své či cizí, dále také možné mimomanželské těhotenství. Důležitým aspektem důsledků, které nevěra přináší, je způsob, jakým se nevěrný partner k danému mimomanželskému vztahu postaví. Primárně rozlišujeme mezi skutečností, že opustí mimomanželský poměr a je ochoten pracovat na obnovení vztahu původního, nebo naopak opustí primární vztah a začne budovat nový vztah, případně zůstane sám.

Dalším aspektem je přístup partnera podváděného, kterému se nabízí celá škála možností, jak zareagovat na zjištěnou nevěru. Prvním východiskem je ignorace nevěry. Tato varianta ve většině případů netrvá dlouho. Podváděnému partnerovi po čase začne vadit mimomanželský poměr jeho manžela/ manželky a to z různých důvodů, např. kvůli ješitnosti, kvůli odlivu materiálních jistot směrem k novému partnerovi, kvůli žárlivosti ad. Podváděný partner může také zareagovat rozchodem. Někteří podvedení pak svému druhovi odpustí a snaží se nabyt zpět ztracenou důvěru. A právě důvěra je základním kamenem každého vztahu, její narušení pak znamená výrazný problém v pokusu o znovuoobnovení manželství.

4 J. W. Goethe- Spříznění volbou

4.1 Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle

Spříznění volbou, v originále Die Wahlverwandtschaften, je výrazné dílo J. W. Goetha, které zachycuje vztahy mezi čtyřmi vzájemně provázanými osobami. Na zámku, kde žijí manželé Eduard a Charlotta, začnou shodou různých okolností žít ještě dva další lidé, přítel Eduardův a Charlottina schovanka. Narůstající sympatie mezi setníkem a Charlottou, stejně tak jako mezi Eduardem a Otilií úplně promění předchozí systém, který na zámku panoval.

Charlotta a Eduard vedli spokojený život, po minulých životních eskapádách, mimo jiné po manželství obou z nich, se jejich osudy konečně spojí a oni si mohou užívat vzájemné lásky. Jejich pohodu naruší příjezd setníka, Eduardova přítele, který trpí ztrátou zaměstnání, a Charlottiny schovanky Otilie, která si svou uzavřeností a svéhlavostí způsobila obtíže v internátní škole.

Autor zde pouze jemně přesto zřetelně naznačuje vznikající propojení mezi jednotlivými aktéry. Ač se jedná o náznaky, jsou naprosto samozřejmé. Vypadají jakoby na tomto chování nebylo nic zvláštního. Vznikající sympatie mezi Eduardem a Otilií jsou nastíněny bez upozornění na povinnost Eduarda vůči Charlottě.

Eduard šel napřed; a když pak vzhlédl vzhůru a spatřil Otilii, jak lehce si vykračuje bez bázně a strachu, jak ho následuje v nejkrásnější rovnováze od kamene ke kameni, tu mu bylo, že se nad ním vznáší nebeská bytost. A když se pak na nebezpečnějších místech chápala jeho napřažené ruky či dokonce se opírala o jeho rameno, tu mu bylo jasné, že se ho dotýká nejněžnější ženské stvoření. Málem by si byl přál, aby zakolísala či sklouzla, aby ji mohl svýma rukama zachytit a přitisknout na srdce. (Goethe, 1974, s.183)

Na druhé straně mezi Charlottou a setníkem začíná též vznikat určitá propojenost, která je ale méně zřetelná a je založena na sílící vnitřní sympatii, kterou prohlubuje čas strávený nad plánováním postupného předělání rozsáhlého pozemku náležícího k zámku. U těchto dvou je více patrná snaha o utajení vznikajících citů, dokonce i o pokusy zamezit vzniku sympatií. To je například patrné na snaze setníka vyhnout se Charlottě tak, aby nezůstávali o samotě.

Celá situace je zakotvena do světa plného konvencí, přetvářky a škrobenosti, kde se odehrávají různé nemorální epizody, které ale na povrchu vypadají mravně. To lze spatřit na

vztahu baronesy a hraběte, kteří spolu udržují mimomanželský poměr. Tento pár přijede navštívit své přátele Charlottu a Eduarda. Oba se dostaví z jiné strany, nepřijedou spolu, přesto v zámku spolu působí jako pár a jejich vztah není pro nikoho tajností, ani oni sami se jej nepokouší nijak utajovat. Charlottě ale není příjemné, aby se takové uspořádání příliš prodiskutovávalo před ještě nezkušenou Otilií.

Vztahy mezi touto čtveřicí jsou zobrazovány i pomocí nemálo početných alegorií. Jedna z nich dala i tomuto dílu jméno.

Tu máte příklad , jak současně vzniká rozluka a nové spojení, a věda se domnívá, že tu je dokonce oprávněna užít slova „spříznění volbou“, protože to opravdu vypadá, jako by tu byla jednomu spojení dávána přednost před druhým, jako by si jedna látka vyvolila druhou a žádnou jinou. (Goethe, 1974, s. 164)

Na popisech renovované zahrady, přírody i různých chemických postupů se projevilo zaujetí Goetha pro přírodní jevy i pro cestování.

Nevěra v tomto díle se odlišuje v tom, že mezi původními partnery nedochází k nesnášenlivosti. Důvodem pro vznik nevěry zde není nespokojenost s manželem, resp. manželkou. Nejčastějším důvodem vzniku nevěry je nenaplnění emočních nebo sexuálních potřeb ve vztahu. Častou příčinou jedné nevěry je odplata za nevěru partnerovu, ale ani tato teorie zde není pravděpodobná. V tomto případě začala v této čtveřici souběžně narůstat míra přitažlivosti mezi jednotlivými aktéry mimomanželského vztahu. Tato rovnováha byla ale narušena odchodem setníka, který dostal lákavou nabídku od již zmíněného hraběte a odstěhoval se ze zámečku. Tím pádem se Charlotta dostala do pozice člena, který je navíc.

Až do dvanácté kapitoly ví čtenář jen o sympatiích ze strany manželů a netuší, jaké jsou city Otilie a setníky, není jasné, jak nahlízejí oni na vzniklou situaci, zda ji vůbec vnímají a zda jsou do ní zainteresováni. K projevům těchto osob dojde právě až ve zmíněné kapitole a opět proběhnou zároveň.

Čtveřice aktérů románu je svým uskupením značně netypická. Pokud se zaměříme na typologii nevěr je patrné, že hlavním důvodem nevěry je nespokojenost s původním partnerem. Mimomanželské vztahy bývají obecně považovány za jednu z příčin manželských konfliktů, krizí a rozvatů; někdy však bývají i jedním z jejich důsledků. Nevěra tedy může být způsobem, jak snášet neuspokojující manželství. Většinou jde o manželství, které

chronicky či alespoň dlouhodobě neuspokojuje některou z našich bazálních vztahových potřeb a očekávání. U mužů jde častěji o potřebu uznání a obdivu, někdy i o potřeby sexuální. U žen pak spíše o potřebu lásky a emočního přijetí, sdílení a komunikace. U daného konkrétního příběhu ale nespátřujeme žádnou prvotní nespokojenost s partnerem. Spíše naopak, manželé čekali dlouhou dobu, než se mohly stát oficiálním párem, pociťují k sobě úctu, přesto jejich vztah ztroskotá po narušení osobami zvenčí. Je ovšem naznačeno, že Charlotta nebývá svému muži často po vůli, pravděpodobné je, že toto odmítání sexu se stává také jedním z důvodů poklesu zájmu Eduarda o Charlottu.

Další paradoxem je, že ve většině případů je žena tím, kdo iniciuje rozvod. Muž je v většinou schopen pěstovat dva paralelní vztahy, případně jeden ze vztahů ukončit, ale zůstává častěji ve vztahu původním. Muži také dovedou lépe od sebe oddělit lásku psychickou a fyzickou a při nevěře nepociťují nutně touhu být se svou milenkou a opustit manželku. U Eduarda a Charlotty dochází ale k úplně jinému postupu. Zde se muž snaží vyklouznout z manželství pomocí rozvodu a chce začít nový život s objektem své lásky. Zatímco Charlotta je ochotna potlačit jak svoje city a touhy, tak totéž vyžaduje po manželovi. Sama ale uvnitř ví, že návrat k předchozímu životu není možný.

U našeho konkrétního případu nevěry je realizace odhalení sporná. Co se týče vztahu Eduarda a Otilie, nejde určit jeden typ realizace. Charlotta tuší a v podstatě i ví o nevěře svého manžela a i on se jí pak přiznává, či spíše konstatuje, skutečnost, že se zamiloval do Otilie.

Charlotta a setník je případem jiným. Zde ani k nevěře nedochází. Ovšem Eduard je přesvědčen o citech své ženy k setníkovi, není ale jasná jeho motivace, možná se jen snaží ospravedlnit vlastní chování a také nechce svou manželku nechat opuštěnou.

Zaměřím se teď na ztvárnění daného příběhu

4.2 Vyústění milostného čtyřúhelníku a jeho dopad

Tento příběh je příběhem tragickým, takže zde nedojde ke šťastnému konci v podobě rozdělení čtveřice na dva nové vztahy, tedy Charlottu a setníka, Otilii a Eduarda. Setník odchází ze zámečku, Charlotta se začíná více soustředit na vztah mezi Otilií a Eduardem, Eduard nemůže být se svou milou, tak se rozhodne pro krajní řešení a odejde do války, protože raději zemře, než by trpěl tím, že nemůže být s Otilií. Válka pro Eduarda znamená nikoli zkázu, ale vydání se napospas osudu. Své setkání s Otilií považuje za rozhodnutí osudu, stejně tak jako motiv poháru, který nese jeho a Otiliiny iniciály a jako zázrakem se nerozbije.

Pro něj znamená vstup do války předání zodpovědnosti osudu, který rozhodne, zda bude Eduard žít a tím pádem si zaslouží Otilii, nebo zemře.

Co se od té chvíle dělo v duši Eduardově, těžko vylíčit. V takové tísní se nakonec opět vynořují staré zvyky, staré sklony, abychom jimi zabíjeli čas a vyplnili mezeru ve svém životě. Lov a válka jsou pro šlechtice takovými stále pohotovými náhražkami. Eduard zatoužil po vnějším nebezpečí, aby vyvážil vnitřní. Zatoužil po zániku, protože mu život začínal být nesnesitelný. Ba útěchou mu bylo pomyšlení, že ho nebude a že právě tím svým přátelům, svým milým vrátí štěstí. (Goethe, 1974, s. 256)

Takto reagoval Eduard, když se dozvěděl o těhotenství Charlotty. Od této chvíle se rozhodl jít do války. Eduard vůbec nezažívá touhu vidět svého potomka. Toto jednání je velmi neobvyklé, většinou otcové podlehnou vábení poznat své děti, i přestože nemají dobrý vztah s jejich matkami, už jen kvůli ješitnosti. Ale Eduard se o svém potomkovi vůbec nevyjadřuje, pro něj je tato zpráva konec naděje, že ještě může strávit život s Otilií. Charlotta považuje naopak za hrátky sudby právě svůj jiný stav. Proto se nechce Eduarda vzdát. Od tohoto okamžiku se čtenář dlouho o Eduardovi nic nedozvídá a může se soustředit na život Charlotty a Otilie, který je naopak velmi detailně popisován. Zahrnuje návštěvu Charlottiny dcery Luciany, která je opět stavěna do kontrastu s dokonalostí a dobrotou Otilie. V druhé části románu jsou pro autenticitu zapojeny i osobní výpisky z deníku Otilie. Skrze se dá nahlížet do Otiliiných myšlenek. Tyto myšlenky jsou citáty, které se zaměřují na hlubší ale i obecnější otázky. Mluví se v nich o lásce, o umění a i motivu prostupujícím celou druhou polovinou díla, tedy o pomnících, o památce zemřelých. Tento motiv se objevuje spolu s mladým architektem, který se ujme úpravy panství po setníkovi, on je totiž sběratelem tohoto specifického typu umění. Odkaz na posmrtnou památku se ukazuje i v Otiliině deníku a předznamenává i konec dané tragédie.

O setníkovi se od jeho odchodu neučiní ani zmínka, své role se opět ujímá až na konci.

Dvojice, která prostupuje celým dílem, je baronesa a hrabě. Jejich příběh je ale o poznání jiný než tento. Oni si své sny splní, vezmou se a stále zasahují do života také Charlottě, snahou baronesy je zachránit vztah mezi Charlottou a Eduardem.

Na zámek se spolu s Lucianou sjede velká společnost, kterou doplňuje právě mladý architekt, který také podléhá kouzlu Otilie, ale ona vytrvale vzpomíná na Eduarda. Od náklonnosti k němu ji neodradí ani zájem pomocníka z internátu, který v ní našel zalíbení a toužil ji učinit svou ženou. Otilie je popisována jako magnet, jenž vábí muže, téměř žádný nemůže odolat jejímu nadpozemskému kouzlu.

Charlottě se zatím narodí syn, jehož otcem je Eduard. Otilie zůstává na zámku, aby Charlottě pomohla s výchovou syna. Jenže osud krutě zamíchá s kartami. Eduard navštíví ve chvíli, kdy hlídá malého Otu. Návštěva Eduarda ji rozruší a při převozu sebe a dítěte, ji Ota přepadne z loďky a utopí se. Zde je již jasné, že příběh této čtveřice nemůže dobře dopadnout. Patrná je inspirace antickou tragedií. Nepřehlédnutelná je inspirace autora jiným tragickým příběhem., Shakespearovou tragedií Romeo a Julie. Naoko se zdá, že čtveřice může dojít šťastného konce, ale jakmile je čtenář uklidněn a nečeká zvrát, stane se něco nečekaného a zničí to možnost happy endu. V tomto případě je zvratem smrt Charlottina syna, kterou Otilie považuje za svou vinu a pravděpodobně viní i Eduarda. Smutná událost otřese celou Otiliinou bytostí a ona za jediné vykoupení považuje právě akt vzdání se milované osoby. Její reakce se stane nemluvnost a i odmítání jídla, tím se trestá. Toto její chování vede až k Otiliině smrti. Nedlouho po ní žalem a strádáním umírá i Eduard. Jejich příběh skončí tedy podobně jako Shakespearova tragédie Romeo a Julie. Zatímco život setníka a Charlotty je, stejně jako od začátku, prostý takových velkých gest.

Vztah Charlotty a Eduarda je narušen tím, že tito dva spolu přestanou téměř trávit veškerý čas. Dokud jsou ve třech, tedy ještě se setníkem, vídají se alespoň častěji v této trojici. Jakmile se k nim přidá i Otilie, dojde k rozdělení na ženskou a mužskou stranu. Ženy tráví většinu dne společně a muži také spolu. Dvojice se začnou dále posouvat. Otilie a Eduard tráví čas na procházkách společně a Charlotta a setník se procházejí spolu, ačkoli jdou společně všichni čtyři.

Důležitou složkou nevěry je i žárlivost. Zjednodušeně je žárlivost zvláštní emoční stav, kde se stýkají různé pocity, z nichž primární je strach ze ztráty partnera., strach z možné nevěry, z narušení vztahu. Ve vztahu Eduarda a Charlotty nehraje žárlivost téměř žádnou roli. Mezi nimi nepanuje vzájemná intimita, kterou by nevěra narušila, takže pro vznik žárlivosti zde není prostor. V jejich případě jde ze strany Charlotty pouze o snahu zachránit manželství a to spíše ze strachu ze společenského znemožnění než ze strachu o ztrátu manžela jako muže.

Vyústění nevěry, jak již je zmíněno výše, může být různé. Záleží na charakteru konkrétní nevěry i na charakteru postav. Zde se Charlotta snaží pominout fakt, že její manžel se zamiluje do jiné osoby, stejně tak se nezaobírá tím, že ona podlehla kouzlu někoho jiného. jejím jediným cílem je udržet své manželství a to i v případě, že by měla být vdovou a malým dítětem. Povolení rozvodu jí vůbec nepřichází na mysl.

Každý aktér dané čtveřice představuje i určitý fenomén. Charlotta symbolizuje chladný, klidný, rozvážný rozum. Eduard vášeň, Otilie lásku a setník veřejné mínění. Každý má svůj

hlas, a nejsilnější a nejvíce slyšitelný je hlas vášně, která se neohlíží na nic jiného, ale jen na dosažení svého cíle.

4.2.1 *Vztah Eduarda a Otilie*

Vztah Eduarda a Otilie je od začátku více vášnivý a minimálně z Eduardovi strany by se dal označit jako láska na první pohled. Eduard nespatřuje překážku v tom, že je ženatý a ani ve věkovém rozdílu mezi ním a Otilií. Ohledně věku myslím, že Goethe čerpal inspiraci pro charaktery svých postav ve svém životě. On sám byl až do vysokého věku milostně aktivní a stále se zamilovával, pravděpodobně chtěl detabuizovat téma lásky.

Eduard touží svou lásku k Otilii dát všem najevo. Vzápětí je ale ochoten se jí vzdát, aby ona mohla zůstat u Charlotty, ta chtěla zachránit manželství tím, že by Otilii poslala pryč z jejich domu. Eduard se rozhodne toto nepřipustit a vydá se pryč ze zámku on. Jenže stejně stále doufá, že ho Otilie vyhledá a budou společně žít na vzdáleném statku.

Celý tento jeho plán postihne zvrát. Charlotta čeká jeho dítě. Dítě zásadně ovlivňuje přístup aktérů k nevěře a k jejímu pokračování.

Láska mezi Otilií a Eduardem představuje romantickou lásku, která je prostupována i různými opakujícími se motivy a znameními. Např. motiv platanů, který prostupuje celým příběhem. Eduard je zachráněn před zničením ještě jako malé stromky, dále se jejich výsadba shoduje s narozením Otilie. Klíčový je i motiv osudu či náhody, který nenechal rozbít sklenici, na níž jsou iniciály Eduarda a Otilie.

Dle Goethova autobiografického díla *Z mého života* (1998) našel autor námět pro dvojici Eduarda a Otilie ve svém reálném příběhu. Eduard některými vlastnostmi a chováním představuje Goetha a Otiliíiným předobrazem s největší pravděpodobností bude Friederica Brion, jedna z Goethových lásek. Inspiraci pro jméno hlavní hrdinky si Goethe vybral dle kláštera Odilienberg, podle svaté Odilie.

4.2.2 *Charlotta a setník*

Jejich láska je založena na postupném vzrůstu vnitřní sympatie. Nejednalo se o lásku na první pohled. Charlotta se uvědomí své city až ve chvíli, kdy zjistí, že setník opustí jejich domácnost.

Charlottina celá bytost byla rozvrácena. zaskočena těmito návrhy stejně jako sebou samou, nebyla schopna slova.

...

Byl nejvyšší čas, že se setník vrátil a před hrabětem rozprostřel svůj svitek: ale jak proměněným zrakem hleděla na přítele nyní, když ho ztrácela!

...

Vrhla se do těsného prostoru malé pustevny a oddala se zcela bolesti, vášni a zoufalství, o nichž ještě před chvílí ani netušila, že jsou vůbec možné. (Goethe, 1974, s.208)

Ale u Charlotty je patrné uvědomění, že má svého zákonného manžela a neměla by tudíž dávat průchod svým citům k setníkovi. Proto také když za ní přijde Eduard a ona myslí, že je to setník, ponechá manžela ve svém pokoji a nebrání se mu. Ovšem jakmile zhasnou, jejich fantazie zapracuje a Charlotta se cítí, jako by byla se setníkem a Eduard dle své obrazotvornosti drží v rukou Otilii nikoli Charlottu. Podle dvorské etikety a slušného vychování snaží se Charlotta nedávat najevo své city k setníkovi, které v sobě odhalila.

Další postup Charlotty a setníka je čistě racionální. Oba dva se snaží potlačit své city a zároveň pomoci Eduardovi a Otilii utajit city své, ovšem zde jim Eduard není nápomocen.

Charlotta má pocit, že se obětovala v zájmu zachránění manželství, v tomto zájmu se vzdala své lásky. A je toho názoru, že když ona byla této oběti schopna, tak ji jsou schopni i ostatní a téměř ji jsou povinováni tak učinit. Jak již bylo dříve uvedeno fenomén sebeobětování byl ještě v dobách středověku ceněn jako ctnost, ale jeho význam stále ubýval, až se stal činem nehodným následování.

4.2.3 **Morální zásady**

Morální zásady jsou pravděpodobně tím jediným, co manželství Eduarda i Charlotty i nadále drží pospolu. Ten, kdo na ně dá asi nejméně je Eduard. On chce být s Otilií bez ohledu na to, zda by měl. Zatímco ostatní se jich drží. Setník je velmi morální člověk, který ví, že jeho city k Charlottě jsou nepatřičné a nemohou být naplněny. Charlotta se projevuje též morálně, ovšem chová se dle toho, co ona považuje za morální a společensky správné. Činí dle pravidel, která cítí a je kvůli nim ochotna vše obětovat, ovšem i toto pak vyžaduje po ostatních. Otilie zprvu doufá v rozvod manželů, ale jakmile se doslechne o dítěti sama ví, že vše končí.

Když se Otilie dověděla o Charlottině tajemství, zarazila se stejně jako Eduard, ba ještě víc, a vrátila se opět do sebe. Neměla, co by řekla. Doufat nemohla a přát si nesměla. (Goethe 1974, s.256)

Eduard se na morální zásady dívá trochu jinak. Svoji morální odpovědnost vkládá do rukou osudu. Dá si za cíl, že pokud válku přežije, tak mu je Otilie souzena, ona je jeho trofej. Tento svůj názor přednese i majorovi, setníkovi, který se ho snaží přesvědčit, aby vše napravil a usmířil se s Charlottou. Jako argument používá jejich syna. Jelikož dle něj dítě znamená, že rodiče se musí snažit vytvořit pro dítě dostatečné zázemí a úplnou rodinu. Na to má ale Eduard jiný názor.

Je to pouhá ješitnost, když si rodiče namlouvají, že mají pro děti takovou důležitost. Všechno, co žije, si nalézá obživy a pomoci, a jestliže syn, který záhy pozbyl otec, nemá tak příznivé mládí jako jiní, tedy snad právě proto nabývá rychleji průpravy, které je nám ve světě třeba, protože už v útlém věku je nucen uznat, že se musíme přizpůsobovat svým bližním, kteréhožto poznatku dříve nebo později nikdo nezůstává ušetřen. (Goethe, 1974, s.351)

Eduard ovšem nemyslí jen na sebe a na své štěstí. Jeho plány sahají tak daleko, že souhlasí a dokonce sám navrhuje, aby setník spojil svůj život se Charlottou. A dále má pocit zachránce, jelikož podle něho by bez něj byl život Otiliie dosti nuzný.

Po návratu z války je Eduard rozhodnut změnit situaci, zatímco ostatní tři aktéři se smiřují se současným životem, případně plánují život nový, nebo doufají v návrat do starých poměrů. Otilie ztrácí naději na spokojený život, jelikož Eduarda považuje za jediného muže, kterého by mohla milovat, smiřuje se s faktem, že nikdy nebude nikomu zaslíbena a svůj život prožije ve službě jiným. Svou pozornost obrací obzvláště k malému synovi Eduarda a Charlotty Ottovi. Ten pro ni představuje jediné spojení s milovaným mužem. K tomu je toto dítě symbolem spojení všech čtyř lidí, kteří se zapojili do tohoto podivného stavu. Charlotta a Eduard jsou rodiče. A dítě nese podobu setníka i Otilie. Jeho obličej zdobí Otiliiny oči a i podoba se setníkem, která je v románu několikrát zdůrazněna.

Je možné, že Goethe upozorňuje na skutečnost, že ne všechny zásady se mají do důsledku dodržovat a člověk by neměl pravidla jen slepě následovat a vložit do řešení situací i svoje uvažování, empatii, svoje osobní zásady a uvědomění. Pokud by Otilie upustila od tvrdého dodržování morálních zásad, mohl celý příběh dopadnout jinak. Ovšem v tom případě by nebyla Otilie tou čistou duší.

Ani Goethe nebyl považován za vzor morálních zásad, obzvláště vzhledem ke svým milostným eskapádám.

4.3 Tehdejší přijetí díla

Goethovo dílo Spříznění volbou se dá zařadit do období zvaného Výmarská klasika. Hlavními reprezentanty této epochy jsou právě Goethe a Schiller, často je tímto názvem míněno jen období společné tvorby Goetha a Schillera. Typická pro tvorbu tohoto období byla inspirace antikou, obzvláště antickou tragédií. Témata autoři hledali v antické literatuře, v historii, nebo například i v přírodě. Tato inspirace je patrná ve Spříznění volbou. Goethe se ovšem neinspiroval pouze v přírodě, ale i ve svém vlastním životě. Do Spříznění volbou promítl i část svých zážitků, kterou pak zachytil i ve svém dalším díle.

Pokud někomu tento Goethův román připadá nemorální a uvolněný v mravech musí nutně být neposkvrněnější než čistota samotná. S pevným obětováním a odříkáním Goethe požaduje, aby svatost manželství byla nedotknutelná nejen ve své vnější formě, nýbrž i její vnitřní rozměr. Nepovažuje manželství za pouhé přátelství skrze spříznění či podobnost zálib. Za pouta manželství považuje absolutní lásku, naprostou věrnost a bezprostřední spojení.

Jako Shakespeare, Dante, a Homer Goethe vytváří portrét postav jedním tahem pera. Otiliiny krásné oči, Charllotina noha, Edwardův hluboký, sytý hlas, jsou výrazným prvkem stejně jako typické znaky postav u Homéra či Shakespeara. Důležitým rysem Otilie jsou právě její oči, které vyjadřují to, co hlas neprozradí. Její oči jsou jako okna do duše, jež alespoň trochu poodhalují, co se v této bytosti odehrává (Sherman, 1879).

Důležitou roli v tomto díle hraje příroda, na které Goethe zobrazuje i to, jak funguje lidská společnost. Příroda působí jako metafora, kdy zahradní architekt musí respektovat zákony přírody a nesmí si ji celou přetvářet po svém, tak stejná pravidla působí i ve společenských vztazích. Člověk by neměl podléhat jen své vášni, ale měl by se přitom ohlížet i na ostatní lidi.

Goethe chtěl upozornit na fakt, že manželství je o rovnováze mezi zodpovědností a vášní. Zvýrazňoval, že v jeho době jsou manželství především o konvencích, financích, respektu, případně i o nenávisti, ale vytrácí se z nich láska ve své nejčistší podobě a i vašeň.

Toto dílo se stalo předmětem interpretací, které se ne vždy shodnou.

Od vydání do současnosti Goethův román Die Wahlverwandschaften (Spříznění volbou, 1809) vyvolal bouři interpretačních zmatků. Čtenáři zuřivě diskutovali, diskutují, o roli chemické teorie spříznění volbou uvedené v románu. Někteří argumentují, že to naznačuje filozofii přírody, která je postavena nad osud. Jiní tvrdí, že jde o svobodnou volbu. Další věří,

že chemická teorie je pouze strukturální zařízení, které umožňuje, aby autor nastínil události v románu a nenese žádnou relevanci k větším otázkám románu. (Tantillo, 2001)

Goethovo *Die Wahlverwandtschaften* [Spříznění volbou, 1809] je jedno z nejvíce složitých a tajemných děl v jeho tvorbě. Jeho vydání vyvolalo vlnu vzrušených čtenářů, větší než kterékoli z jeho dalších děl, kromě *Utrpení mladého Werthera a Fausta*, inspirovala další zaobírání se jeho významem, a to jak v době jeho prvního zveřejnění, tak i po něm. Je jasné, že tento štíhlý a kompaktní text vyžaduje více než jedno přečtení a odměňuje novým pohledem i informacemi po dalším přečtení. (Dye, 2005)

Doba vzniku *Spříznění volbou* spadá dějinně do období Napoleonských válek, které se dotkly i Goethova domovského města Výmaru a způsobily chaos. V této době nastaly změny i v Goethově osobním životě, za manželku pojal Christiane Vulpius, svou dlouholetou přítelkyni a matku jeho dítěte. Ovšem ani tento fakt mu nezabránil v dalších milostných vzplanutích k ženám mnohem mladším. V tomto období se jednalo o dvě mladé ženy, jejichž rysy je možné nalézt právě v postavě Otilie. Nejen v románu ale i v reálném životě se Goethe setkal s odříkáním lásky, proto je *Spříznění volbou* považováno za autobiografické, což sám autor vyvrátil v rozhovoru, ve kterém řekl, *dass darin kein Strich enthalten, der nicht erlebt, aber kein Strich so, wie er erlebt worden“ sei.* (Rüdiger, 2009)

Je patrné, že *Spříznění volbou* vyvolává řadu otázek a ne jeden pokus o interpretaci. Autor už nám ale bohužel nesdělí, jaké byly přesně jeho úmysly.

4.4 Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm

Spříznění volbou není mezi českou populací příliš rozšířeným titulem. Znamější díla od J. W. Goetha jsou *Utrpení mladého Werthera*, případně *Faust*. *Spříznění volbou* je pro současného čtenáře pravděpodobně málo akční. Není plné velkých gest a akčních scén, spíše se jedná o komorní drama, které se zabývá i většími otázkami světa. Právě tato filozofická nota by ale mohla současníka zaujmout, myšlenky, které jsou v ní obsaženy jsou nadčasového rázu.

Přímo nevěra zobrazená v tomto díle nezpůsobí mezi současnou generací žádné pozdvižení. Vztah mezi postavami je pouze naznačen bez detailního popisu. Stejně tak láska není příliš barvitě popisována. Odkazuje spíše na splynutí duší než těl a to i přes občasné náznaky. K fyzické lásce mezi Otilií a Eduardem vůbec nedojde. Dnešní generace čtenářů je v současných i dřívějších dílech zvyklá na detailní popisy fyzické interakce mezi aktéry. Nevěra není již tabuizovaným tématem. Není ani tématem, o kterém každý ví a nemluví se o něm, fenomén nevěry se stal mediálně známou věcí. Dané dílo by ale mohlo zaujmout

čtenáře právě odtažitostí, tajemností, kterou by mohli postrádat v dílech, která vše odhalují přímo.

Současný člověk se může kochat právě diametrálně odlišným přístupem postav, než jak by jednaly v tomto světě a v této době. Tato novela či román umožňuje také pohled do života tehdejší německé šlechty, která byla otrokem mravů, minimálně navenek. Vše vypadá jako pouhá hra. Všichni o všem vědí, ale nikdo neřekne nahlas přesný popis situace. Úsměv kamufluje smutek.

Spříznění volbou není ale mrtvým dílem. I dnes se objevují nová zpracování této klasické literatury. Za zmínku stojí pojetí Dejvického divadla z roku 2006.

Kdo jest tím, kdo slučuje a odlučuje lidské jedince k sobě či od sebe? A proč umírá vinou Otýlie Charlottino dítě, v důsledku čehož se Otýlie uchyluje k trpitelské smrti vyhladověním? Tento lidský příběh spěje od počáteční uvolněnosti, komičnosti a nadsazené lehkosti (například „francouzská“ scéna promítání diapozitivů a hraní společenské hry) k nevyhnutelné tragice, snad životnímu trestu za porušení nastoleného řádu (poslední večeře a sebevražda Eduarda). Ukazuje se tak, že řád přírodní a řád lidský sice mohou jít ruku v ruce, stejně tak dobře si mohou odporovat v nastoleném spříznění.¹

V dnešním světě je obtížnější pochopit jednání hrdinů díla.

¹ MIKULOVÁ, Alena. *Recenze: Dejvické divadlo- Spříznění volbou* [online]. 2006 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: <http://www.i-divadlo.cz/recenze/sprizneni-volbou/obraz-vzpominek/>

5 G. Flaubert Paní Bovaryová

Paní Bovaryová se nachází na střetu tří uměleckých směrů, které ovlivňují pohled na zpracování lásky a nevěry v díle. Prvním z nich je realismus, který je nejvíce znát na realistickém líčení situace, krajiny, osob. Ovšem není to typický realismus, jelikož se soustředí na nahlížení situace čistě z vnějšího pohledu bez důrazu na emoce, tímto postupem ovšem do značné míry předznamenává postup naturalismu, tedy náhled na dění jakožto kamera bez komentování vnitřních záležitostí a soustředění se na co nejpřesnější popis toho, co právě vidíme. Posledním ze směrů, které je zde možné pocítovat, je romantismus a to nejvíce na fantaziích a iluzích paní Bovaryové. V tomto románu se snoubí realita se snem, skutečnost s iluzí.

Z Flaubertových dopisů vyplývá, že jeho román nese autobiografické prvky, Flaubert sdílí pocity Madame Bovary, ale nikdy je u sebe nenechal propuknout. Mohlo by se zdát, že Ema je jeho alter ego, osoba, jakou by i Flaubert byl, pokud by nekrotil své neřesti a touhy.

Nepoznal jsem v životě žádné rozptýlení a tolik bych je potřeboval. Přinesl jsem si na svět spoustu neřestí, ale nikdy se neprojevíly. Luise Coletové, 1852

(Flaubert, 1971)

Obdobné úvahy formuloval v roce 1924 český autor Levý, když potvrdil, že Flaubert vskutku mnoho ze svého srdce do postavy Emy Bovaryové promítl. „*I on nikdy nepřestal snít o exotických končinách, tak jako paní Bovaryová svou představu štěstí spojovala s obrazy vysněných krajů, do nichž se utíkala v myšlenkách z nudy a všednosti svého života. Flaubert vložil do postavy paní Bovaryové nejen záchvěvy svého ducha, romaneskní tužby své nespoutané obraznosti a svou romantickou zálibu v rozkoších bolesti, ale také zkušenosti svého srdce ... Pocit duševní vyprahlosti a osamělosti na sklonku jeho života bude mu důkazem toho, že musel příliš draze vykoupit své dlouhé a nevyčerpatelné opojení ... a byl nucen pykat za to, že hledal ve snu náhradu za skutečnost.*“ (Fischer, 1981)

5.1 Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle

Celý román se dělí na tři části, první z nich se zabývá dětstvím a mládím Karla Bovaryho, které je líčeno z pohledu jeho spolužáka. Karel Bovary, mladý lékař a jedna z hlavních postav románu, se proti své vůli ožení se starší vdovou, s níž ale není spokojen. Emu, tedy hlavní

postavu románu, poznává jako lékař, který ošetřuje Emina otce na jeho statku a do Emy se zamiluje. Po krátké době Bovaryho žena umírá a on může naplno projevit své city k Emě, kterou žádá o ruku. V této chvíli se zdá, že vše bude dokonalé. Vypadá to jako osud, který sehnal Emu a Karla dohromady a tím pádem jejich štěstí nemůže nic narušit.

Hlavní příběh začíná tedy ve chvíli seznámení Emy a Karla. Tato část je již vyprávěna vševědoucím odosobněným vypravěčem. Ema zde představuje krásu, ale zároveň i povrchnost, žije v iluzích a naivitě, což obojí čerpá z romantických příběhů, které čte. Doufá, že její život bude dobrodružstvím a za jeho začátek považuje právě vztah s Karlem. Jenže dochází k hrdinčině deziluzi. Nemyslí si, že tento pokojný život s klidným mužem je to, o čem celý život snila. Ona touží po vzrušujícím životě, který se jí nabízí na bále, na který byli pozváni. Zde se totiž Ema setkává s mužem svých snů.

Paní Bovaryová zastává názor, že jediným východiskem z její nešťastné situace je cizoložný vztah. Hledá v nevěře útěchu, východisko ze svého životního stereotypu a vykoupení ze zklamání, které pociťuje nad svým životem. Zaměňuje lásku erotickou za lásku psychickou. Či směšuje výbušný pocit při zamilování s hlubokým citem lásky, který se z prvotního impulzu může, ale nemusí zrodit. Tento pocit boření hradeb a touhy sdílet intimitu s někým jiným často velice brzy opadne a člověk začne hledat další novou osobu, se kterou by mohl zažívat vzrušující okamžiky. Všechny typy tělesného sblížení časem ztrácejí na intenzitě a mohou vyhasnout úplně. Důsledkem je, že člověk vyhledává lásku u někoho nového. Přesně tak je to u Madame Bovary.

Prvním mužem, kterého začne považovat za možného milence je písař Léon, který Emu snadno okouzlí díky stejnému nadšení pro romantiku, jaké pociťuje ona. Jenže tento vztah nejprve ani nevznikne, jelikož ani Léon ani Ema nemají dost odvahy začít plnohodnotnou nevěrou. Prostředí zde hraje také velkou roli, i v nadšení Emy pro Léona. Přijde jí, že Léon se od povrchní maloměšťácké společnosti odlišuje. Celý život Emy v podstatě slouží Flaubertovi k vykreslení maloměšťáctví, které on zjevně odsuzoval. Stejně tak paní Bovaryová, která si sama o sobě myslí, že ona k maloměšťákům nepatří a přitom její chování působí přesným opakem.

Potenciální milenec Léon z města odjíždí studovat do Paříže. A tato skutečnost uvrhne Madame Bovary opět do hluboké deprese a deziluze, kterou jí posléze pomáhá vyřešit další muž jejího života.

Rodolpho je známým svůdcem žen, v podstatě prototyp Don Juana, přesně taková osoba, která je schopna vztahu erotického ovšem bez hloubky citové. Ema si do něj promítá všechny své romantické představy, takže ačkoli by ji jinak tento muž tolik neoslovil, stává se figurkou

v její fantazijní hře mající vlastnosti mužů z románů, jež jsou Emě inspirací a životním vzorem. Následný cizoložný vztah prožívá Ema tak intenzivně, že se rozhodne s Rodolphem utéct. Ostatně tento čin je považován za vrchol romantiky, představuje dobrodružství, skrývá v sobě vzrušení z nebezpečí, ale i úlevu z odchodu z nespokojeného a nudného vztahu, který pro ni představuje manželství s Bovarym. Útěk je typickým romantiky, který ale Flaubert shodí jeho neuskutečněním. Projeví se opravdový charakter Rodolpha, který nemá v úmyslu strávit zbytek života se ženou a jejím dítětem. Postavě typu Rodolpha vyhovuje pohodlnost, volnost, nsvázanost žádnou ženou. Jeho pohnutkou ve vztahu s Emou není láska nýbrž chtíč a touha po nezávazném dobrodružství, pocit, že může mít jakoukoli ženu, kterou si zamane. Toto ale paní Bovaryová nevidí, žije totiž více v představách a iluzích než v reálném světě.

5.2 Osud hlavní hrdinky ovlivněný nevěrou a jeho vyústění

Tento jeho čin ji ale vrátí zpět do reality, představuje obrovskou ránu, kterou její osobnost není pravděpodobně schopná ustát. Rodolphovo odmítnutí představuje zborcení jejích ideálů a návrat zpět k jejímu nudnému životu. Ale objevuje se něco resp. někdo, kdo ji může vytrhnout z její letargie. Na scénu opět přichází Léon. Tentokrát již dojde k naplnění jejich tužeb. Léon si dodává odvahy a paní Bovaryovou svede. Což znamená její vytržení ze stereotypu, novou situaci vnímá Ema velmi pozitivně a zpočátku prožívá silnou euforii z nově nabytého vztahu, ale tato radost nemá dlouhého trvání. Emě se dostává nepříjemného zjištění, že její zidealizovaný milý není takový, jak by si představovala a v podstatě se neliší od jiných mužů, které zná. Jejich vztah se ani neliší od jejího nespokojeného manželství. Ema se probouzí ze svých snů a shledává, že život, jaký si představovala plný dobrodružství, štěstí, vzrušení, není možné naplnit. Že její život splývá se šedi ostatních lidí, v ničem se neodlišuje od nudných životů ostatních, v ničem nepřipomíná pestrobarevné příběhy z románů, které čítávala. Toto zjištění naprosto podlamuje její touhu žít. Jako utěšující prostředek na deprese tímto způsobené začne utrácet peníze. Ovšem v tak obrovském množství, které není schopna její finanční situace udržet. Proto si vypůjčí peníze od lichváře Lhereuxe. Ten představuje další závaží na jejích zádech, které přispívá ke zlomení jejího vazů. Madame Bovary je na dně, již nemá žádné peníze, žádnou naději, nebedrech jí leží dluhy a jako již slabá žena hledá útěchu a finanční podporu u lidí, které považovala za své blízké. Zjevně se ještě úplně neprobrala ze své iluze, jelikož obojí hledá u Rodolpha a Léona, ani jeden z nich není ale ochoten zlomené ženě pomoci. Jaké možnosti nyní madame Bovary má? Její sny jsou rozkopány a odváty větrem, její víra ve zlepšení vyhasla, její touhy nedošly naplnění, její

život je pro ni zklamáním. Nevidí žádnou naději, jediné, co vidí je útěk, ale tentokrát ne útěk daleko od domova, ten už by jí vykoupení nepřinesl, paní Bovaryová vyřeší svou situaci sebevraždou.

5.2.1 *Nespokojenost ve vztahu*

Jak již bylo řečeno, Ema Bovaryová si dle své četby vysnila život, který by vypadal jako román. Byl by plný dobrodružství, vzrušení, strhující vášně a dobrodružství. Ovšem tento život jí Karel nenabídl, což znamenalo pro madame Bovary značnou deziluzi a tedy situaci, ve které nechtěla zůstat.

Řešení této nešťastnosti se rozhodne hledat ve vztahu s jiným mužem. Ema je toho názoru, že výbušnost, kterou pociťuje na začátku vztahu je tím, co potřebuje a ve své naivitě si myslí, že tento pocit vydrží celou dobu. Přichází s iluzí, že nová láska bude jiná než ta předchozí. Ovšem všechny typy tělesného sblížení ztrácejí časem na intenzitě a člověk se ocitne znovu tam, kde byl. Láska spočívá v tom, že člověk zůstane s tímto člověkem i po pomnutí šílené zamilovanosti, protože je spojuje i něco jiného než jen bezmyšlenkové vzplanutí, které může vzniknout i jen na základě tělesné přitažlivosti.

Zprvu pro ni každý muž byl neznámým a tedy i tajemným, jenže když dojde k přeměně neznámého ve známé, nastane opět pocit klidnosti. Ema pak zjišťuje, že i Leon je muž jako všichni ostatní a i on pro ni ztrácí kouzlo. Tím pádem se znovu ocitá v nespokojenosti a v bludném kruhu, ze kterého není úniku.

Na konci příběhu se snaží rozveselit a naplnit svůj ideál alespoň bezmezným utrácením, které jí uvrhne do ještě hroššího neštěstí, než ve kterém se nacházela předtím. Proto se jediným východiskem pro tuto zlomenou ženu stává smrt.

Otevírá se zde mnoho otázek. Zavinila si své neštěstí madame Bovary sama? Znamenala by změna jejího přístupu k životu a k jejímu manželovi její štěstí? Byla jen sobeckou požívačnou ženou? Na tyto a další otázky si může čtenář odpovědět sám. Nehodnotí, nýbrž jen popisuje. Pravděpodobně Ema představovala člověka, který nebyl schopen smířit se s nudným a plochým životem, bylo by to proti její podstatě. Ona symbolizovala rozervaného umělce toužícího po opravdové, bouřlivé lásce, kterou nebylo možné získat a tím se nenabízelo žádné řešení a ona byla odsouzena k nešťastnému životu. Neuměla si vážit dobroty svého muže, možná ani nikdy nedospěla a pořád byla tou vylekanou nezkušenou dívčinou s obrovskými plány absolutně nezapadající do tehdejší společnosti.

5.2.2 *Motiv milence resp. milenců*

Motiv milenců představuje jeden ze základních kamenů sloužících k vykreslení života hrdinky a také k vystavení akčnosti a gradace příběhu. Každý z nich posunoval Emu hlouběji do propasti. Ema u nich hledala něco, co nenacházela u Karla.

Vztah k jejím milencům má vždy stejný půdorys, nejdříve velká zamilovanost, kterou střídá velké zklamání. Pravdou je, že ani jednomu na madame Bovary nezáleží a vztah s ní pro ně znamená jen povyražení, jakých zažívají více. Jsou to sobci, kteří nemají v úmyslu jí obětovat svou lásku.

Flaubert nechává promlouvat své představy o ženách. A všechny tyto negativní stránky žen vložil do figury Madame Bovary.

Já jim vytýkám především, že chtějí všechno poetizovat.

Zaměňují pohlaví a srdce.

Neznají cynismus.

Kurtizána je mythus. Žena navynášla prostopášnost. Luise Coletové, 1852

(Flaubert, 1971)

Vypadá to, jakoby tyto své myšlenky vtiskl do hlav Eminým milencům. I oni využívají její hledání citu, pod jehož pojmem si ona ale představuje erotickou lásku, jakmile ale začne požadovat i lásku citovou, milenci se zaleknou a utečou, nebo se nedají otrávit a když už ji nemohou využít, opustí ji.

5.2.3 *Manželův vztah k jeho ženě*

Postava Karla Bovary je přesným opakem snů madame Bovary. Jeho figura představuje přesně ten typ plochého maloměstského člověka, který se neumí rozhodovat, není schopen aktivnějšího přístupu k životu, neumí si prosadit vlastní názory a co hůř spíše ani vlastní názory nemá. Pravděpodobně si ani plně neváží sám sebe, tak jak by si ho měla vážit vlastní žena? Ovšem jeho postoj k ní je diametrálně jiný. Již od začátku propadá Karel kouzlu mladé dívky, už v době svého prvního manželství pocítuje náklonnost k Emě. Ale protože je slušným člověkem nedojde k prohloubení citu, právě protože je ženat. Láska k Emě je asi největším projevem jeho jinak plochého charakteru. Otázkou je, zda se skutečně jedná o lásku, jelikož lidé takového ražení ji možná ani nejsou schopni. Možná si pouze prvotní

sympatie vykládá jako lásku a dále ze setrvačnosti v tomto citu pokračuje, protože ví, že tak by to mělo fungovat, láska na celý život.

Jeho oddanost k Emě neskončí ani když vidí, jak se k němu jeho žena chová. To je vidět například ve scéně, kde Ema spatří kočár Rodolpha a její muž jí říká, že Rodolpho odjíždí, ostatně jako vždy a Emu v tu chvíli skolí nemoc. Pan Bovary se o ní trpělivě stará, zanechá na čas svého zaměstnání, aby mohl být pořád u ní. Nespí, měří jí pulz a jakmile je jí lépe a je schopna jíst, vytrysknou Karlovi slzy dojetí. Čtenáři přijde až dojemně směšné, jak se pan Bovary stará o svou ženu a ona zatím myslí na jiného muže a kvůli jinému muži se trápí. Do toho všeho má Karel ještě finanční starosti, částečně způsobené i Eminou nemocí, musí totiž zaplatit lékárníkovi za léky.

V podstatě si Karel téměř celou dobu nepřizná, že mu jeho žena byla nevěrná. Otázkou je, zda je tato skutečnost způsobena naivitou, bezmeznou a nesobeckou láskou, hloupostí či jeho vlastní ochranou před bolestí, kterou by uvěření v necudnost jeho ženy způsobilo. Až úplně na konci neodolá pokušení zjistit pravdu a otevře Emin tajný úkryt a zde je jeho naivní a důvěřivý přístup k jeho ženě zadupán do země, do rukou mu padají důkazy o Emině lásce či náklonnosti k Leonovi, k Rodolphovi, a tento muž je absolutně zlomen.

Celý život se snažil vyjít Emě vstříc a to i po její smrti, stal se bezmezně závislý na své manželce. Je jí oddán až za hrob, ovšem zajímavé je, že ani k Rodolphovi se nechová se záští, která by byla v takovém případě pochopitelná. Pan Bovary představuje příliš dobrého člověka či slabošského, ale to záleží na úhlu pohledu.

Vypravěč ale nepopisuje vnitřní pocity Karla z jeho pohledu, nýbrž je postava nahlížena zvnějšku. Jeho chování není hodnoceno, spíše jen konstatováno. Hodnocení charakteru postavy tak zůstává pouze na čtenáři.

Jednoho dne, když bezcílně bloumal po domě, vyšel až nahoru na půdu, ucítil pod trepkou zmuchlanou kuličku jemného papíru.

Rozbalil ji a četl: "Emo, odvahu, odvahu! Nechci být příčinou Vašeho životního neštěstí." Byl to Rodolphův dopis,

zapadl na zem mezi bedny a zůstal tam, vítr z vikýře ho zavál ke dveřím. A Charles zůstal nehybně a s otevřenými ústy

stát na témže místě, kde kdysi zoufalá Ema, bledší ještě než nyní on, chtěla zemřít.

Konečně objevil dole na druhé stránce malé R. Co to je? Pak si vzpomněl na Rodolphyvy časté návštěvy, na to, jak náhle zmizel a jak rozpačitě se choval, když se s ním od té doby dvakrát nebo třikrát setkal. Avšak uctivý tón dopisu ho zmýlil.

"Třeba se milovali platonicky," řekl si.

Karel ostatně nepatřil k lidem, kteří chtějí přijít věcem na kloub, ucouvl před důkazy a jeho neurčitá žárlivost se rozplynula v nesmírnosti jeho žalu.

"Všichni ji museli zbožňovat," usoudil. Každý muž po ní jistě toužil. Připadala mu proto ještě krásnější, a zmocnila se ho trvalá, zuřivá touha po ní, rozpalovala jeho zoufalství a byla bezmezná, protože byla neukojitelná.

Aby se jí zalíbil -- jako by ještě žila --, přejal její záliby, její myšlenky, koupil si lakové vysoké boty, začal nosit bílé kravaty. Pomádoval si kníry a jako kdysi ona podepisoval směnky.

I ze záhrobí na něj měla špatný vliv.

Musel kus po kuse prodat své stříbro, potom prodal nábytek ze salónu. Všechny pokoje se vyprázdnily, ale ložnice, její ložnice, zůstala taková jako dříve. Po večeri tam Karel chodíval. (Flaubert, s. 358)

5.2.4 Pocity nevěrné ženy vůči manželovi

Ema prochází od začátku díla až do konce značným přerodem a stejně tak vztah k jejímu muži. Při setkání má pocit, že je do Karla zamilovaná a promítá si do jeho osoby všechny naděje, touhy a očekávání. Četba romantických příběhů a její život v iluzi způsobí, že ji tolik nezajímá pravá tvář Karla Bovaryho, ale pouze ta, kterou vidí ona. Samozřejmě se nejedná o nějaký nudný obraz muže, ale o představu dokonalého, vášnivého, vzdělaného, bohatého, společenského gentlemana, se kterým by mohla být celý život šťastná. Velice brzy ale Ema zjišťuje, že tento odraz muže, kterého si představovala, není zrcadlovým obrazem Karla Bovaryho.

I Ema si uvědomuje dobrotu srdce svého manžela, ale to rozhodně neznamená, že by jí tato jeho vlastnost imponovala tolik jako dobrodružnost, kterou on postrádá. Ema spatřuje, že Karel je muž, který proplouvá životem, který pro něj rozhodně není rozbouřeným mořem

nýbrž klidným rybníkem. A pokud by se měla vyskytnout nějaká překážka, Karel není typem člověka, který by se jí postavil čelem a s hrdostí překonal. Jeho životní cesta je klidná a pro Emu nudná, stejně jako je posléze nudný on pro ni. Karel nedisponuje žádnou specifickou a výjimečnou schopností, je průměrným dokonce až typickým představitelem nezáživné maloměstské společnosti a symbolizuje tedy přesně to, co Ema být nechce.

Eminy romantické představy zahrnovaly muže, který by byl aktivní, statečný nikoli slabošský a ustrašený, s fantazií a vzrušující. Proto dochází u madame Bovary k hlubokému zklamání a zděšení, že vstoupila do svazky s někým jako je Karel, absolutně nenaplnující její očekávání ač bezmezně milující. Ze začátku se možná Emě jeho lichotky zamlouvají, ale postupně ji nudí, jelikož jsou stejně ploché a bez fantazie jako je pan Bovary. Ema ani nevěří, že ji Karel skutečně miluje, jeho lásku považuje za lásku ze setrvačnosti, ze zvyku. A narůstá v ní odpor k tomuto muži.

5.3 Tehdejší přijetí díla a dopady pro autora

Inspirací pro tvorbu Paní Bovaryové byla pro Gustava Flauberta skutečná událost, o které se dočetl v novinách. Samotné dílo vznikalo v letech 1851- 1856 a po publikování (1856) v Revue de Paris byl autor zažalován pro ohrožení veřejné mravnosti. Na tu dobu to totiž bylo příliš odvážné dílo. Flaubert nakonec vyvázl bez velkého trestu a své dílo věnoval Sénardovi, advokátovi, který ho obhajoval ve sporu o mravnost Paní Bovaryové.

Samotná tvorba románu nebyla pro Flauberta pravděpodobně vůbec jednoduchá.

Nevím, snad je to jaro, ale mám nadmíru špatnou náladu, nervy napjaté jako mosazný drát. Mám zlost a nevím proč. Možná, že je tím vinen můj román. Nejde to, nejde; jsem unaven víc, než kdybych lezl po horách. Jsou chvíle, že bych plakal. Psát znamená mít nadlidskou vůli a já jsem jen člověk.

*Víš, kolik stránek napíšu za týden? Od návratu z Paříže dvacet, dvacet stránek za měsíc a to pracuji den co den nejméně sedm hodin. A nakonec? Výsledek? Je mi hořko, jsem pokořen sám před sebou, nic mě nepovzbuzuje, jen divokost neovladatelné fantazie. Luise Coletové
Březen 1852*

(Flaubert, 1971)

Flaubert se snažil napsat originální knihu s uměleckou hodnotou, nestál o obdiv, Paní Bovaryovou psal asi jen pro sebe. Nezajímalo ho, jak ji přijme tehdejší literární společnost, protože on ji neuznával.

Literární obrození, o kterém mluvíš tak prorocky, rozhodně popírám. Nevidím zatím ani jednoho nového člověka, ani jednu originální knihu, ani jednu neopotřebovanou myšlenku. (Každý se lepí na záda některému z velkých mistrů, tak jako dřív.)...

Tu přední stráž jako spisovatel Ti ochotně postoupím, opouštím své místo s puškou pod paží... Jsem prostě jen měšťák, který žije na venkově, zabývá se literaturou a od nikoho nic nechce; žádnou vážnost, žádné pocty ani obyčejnou úctu. Maximu du Camp, 1852

(Flaubert, 1971)

Snaha odsoudit Flauberta se ukázala jen jako trapné gesto odhalující stav tehdejší společnosti. Flaubert soud bez obtíží vyhrál a to asi právě díky vypravěči, který situaci v románu pouze komentuje a neprojevuje žádný souhlas s chováním Emy, tím se Flaubert distancoval. Tato soudní fraška mu naopak dobře posloužila jako reklama pro Paní Bovaryovou.

Flaubert byl na sebe pravděpodobně pyšný, on sám si zakládal na tom, že má smysl psát umění, které nepodléhá cenzuře a to ať už státní či třeba kvůli choulostivosti situace.

Ve své nejnovější povídce jsi vynechal dvě místa, která pokládáš za choulostivá; to je ponižující ústupek a velmi mě to na Tebe zamrzelo. Dost možná, že se hněvám ještě teď, a snad Ti nikdy neodpustím. Maximu du Camp, 1851

Nepatřím do našeho století, cítím se mezi svými krajany cizincem... Luise Coletové, 1852

(Flaubert, 1971)

V madame Bovaryové je patrná nenávisť vůči hodnotám střední třídy. V době života Flauberta se Francie ocitla v období sociálních nepokojů. Vše bylo ovlivněno nedávnou revolucí 1789 a vládou Napoleona. Úpadek aristokracie znamenal zároveň vzestup nové střední třídy zvané též buržoazie, která se skládala především z obchodníků a kapitalistů. Flaubert se neztotožňoval s chováním této vrstvy společnosti, s morálním konzervatismem, hrubým vystupováním a jednoduchým vkusem této třídy. Na tyto nedostatky se zaměřil v několika svých románech a obzvláště pak v Paní Bovaryové.

Dalším fenoménem, kterému se Flaubert vzepřel, byla tehdejší záliba v romantismu. Flaubert romantismu vytýkal přílišné zatížení city na úkor rozumu a faktů. Právě v době, kdy Flaubert začínal psát, se objevila nová skupina autorů, kteří se zaměřovali nikoli na ideálnost života nýbrž na jeho kruté stránky, tento nový směr se nazýval realismus. Ovšem oni se romantismu úplně vzdali a oproti nim Flaubert v sobě nacházel jisté romantické prvky. Tvorba Gustava

Flauberta v sobě obsahuje prvky romantismu, ale vždy jsou doprovázeny ironií, která lehce shodí jejich plně romantický ráz.

Napsání románu *Paní Bovaryová* mělo dopad i na další autory a to nejen literáty. Flaubertovým dílem se nechal inspirovat např. francouzský filozof a spisovatel Jules de Gaultier a napsal dvě knihy *Flaubertův genius* a *Bovarysmus*. *Bovarysmus* je nové slovo, které se inspirovalo postavou paní Bovaryové. De Gaultier myslel bovarysmem psychologický typ člověka, jenž si sám sebe představuje jinak, než jaký ve skutečnosti je. Jeho osud vyrůstá z jeho privátního bludu, z vlastní iluze a zákonitě dochází k jejímu postupnému ničení.

5.4 Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm

Tenkrát téma nevěry vzbudilo jistý rozruch, ovšem v dnešní době je společnost natolik obroušená vůči všem možným nepřístojnostem, že by se Flaubertovo dílo zprvu tak neproslavilo, jelikož by nemělo čím šokovat. Dnes už byla všechna kontroverzní témata vytažena z pomyslné třinácté komnaty a vyvržena přímo před zraky diváků. Téměř absolutní volnost ale způsobila, že román už nemůže vyvolat takové emoce jako ve své době *Paní Bovaryová*. Protože nevěra se již nepovažuje za nic tak neobvyklého ani za něco, o čem je nesprávné hovořit.

I ztvárnění nevěry v díle by dnes nevyvolalo žádnou senzaci, vždyť žádné nemravné detailní popisy nezobrazuje a i kdyby ano, mohla by snad konkurovat některým až téměř pornografickým románům?

Dnes je *Paní Bovaryová* považována za klasické dílo světové literatury, jež cynickým způsobem ztvárňuje maloměšťáky a ženu hledající životní rozptýlení, jejíž hledání končí tragédií.

6 J. Glazarová Vlčí jáma

Vlčí jáma je psychologický román, jehož metoda je zjevnou i skrytou, přímou i nepřímou analýzou, soustředěnou k záhadám jednání, zkoumající rozpory mezi činy a city.

Román je prozaický žánr, který od středověku převzal hlavní roli v oblasti velké epiky a vyznačuje se především složitou výstavbou. Kromě hlavní dějové linie může obsahovat i linie vedlejší nebo dokonce epizodní příběhy. Vystupuje v něm mnoho postav, které procházejí určitým vývojem, a zachycuje důležité události v jejich životě, složité mezilidské vztahy a psychologické situace. V české literatuře se psychologické postupy objevují u Terézy Novákové, Karolíny Světlé, Viléma Mrštíka a Josefa Karla Šlejhara ad. Ve 20. letech se situace změnila a psychologický román byl nastupující uměleckou generací odmítnut. Ale v 30. letech nastal jeho rozmach. V tomto období psali psychologický román Božena Benešová, Helena Dvořáková, Jarmila Glazarová, Vladimír Neff a další (Mocná, Peterka, 2004). Vlčí jáma je příběhem zakázané lásky, milostného trojúhelníku, ve kterém je poněkud zvláštní uspořádání. Jedná se o bezdětný manželský pár, který se rozhodne zapojit do svého rodinného života schovanku, sirotka Janu. Ta se stane novým impulsem v životě muže, jenž je jejím otčímem. Vytrhne ho z letargie a z představy jeho vlastního manželství, kde on nevidí, že si zvykl na určité jednání a na vztah, který ho nenaplňuje. Až tato dívka v něm vyvolá naprostou změnu, kdy si uvědomí, že žil v určitém preludu. Svě ženy si vážil a ctil ji, ale po tomto otevření očí toho není již schopen. Nevidí svou manželku, nýbrž starou panovačnou zlou sobeckou ženu, která mu činí ostudu, která ho nemůže reprezentovat a kterou on není nadále schopen respektovat. Místo ní vidí zvědavé stvoření plné zájmu o svět, plné pochopení pro něj i ostatní lidi. Spatřuje v ní tvora s moderním duchem, se životní zkušeností až nepochopitelnou k danému věku, spatřuje v ní ženu, kterou by mohl milovat. Jenže touto ženou je jeho schovanka Jana.

Téměř čistým protikladem Jany je otčímova manželka Klára, pro Janu nese označení teta. Tato žena nezažila bídu ani nedostatek, od mládí byla vychovávána v blahobytu, je naprosto zvyklá rozkazovat a neuposlechnutí své žádosti dokáže potrestat. Její sobeckost a strach o sebe sama je náplní jejího života. Svěho muže nepovažuje za pozemského člověka, ale za bytost hodnou nekritického obdivu, téměř za svůj majetek.

Celý příběh postupně graduje. V jeho průběhu dochází ke spoustě změn. Otčím se na čas přestěhuje, nejprve do Opavy, poté do Prahy, tyto přesuny naprosto otřesou rutinním životem Kláry.

Klára a Jana jsou vykresleny jako absolutní protiklady. Popis Kláry a vytvoření jejího charakteru pozdvihuje celou knihu na vyšší úroveň. Právě teta Klára totiž působí autentickým dojmem. Naopak ostatní postavy jsou haleny do idylického hávu, který jim ubírá na živosti a opravdovosti. Vlastnosti, jednání i povahy tety Kláry zastihuje ostatní postavy, vyvolává naprosto autentické zážitky, dá se jednoduše představit.

Příběh románu Vlčí jáma založila na syžetu nerovného manželství a bolestné deziluze ženské hrdinky. Až k tragickému konfliktu v nich vyhrotila dramatismus mezilidských vztahů, vyvěrající z pokřivenosti charakterů, z falešných hodnot, ze zaslepenosti a zloby. Pozornost k předmětnému detailu, každodenním rituálům, proměnám přírody i specifickým řečovým se tu pojí s úsilím stylizačním.²

6.1 Podoba a zpracování lásky a nevěry v díle

Celé dílo je psáno v er- formě. Psáno spisovně, ale je prokládáno prvky dialektu, kterým mluví zejména služky, otčím a jeho příbuzní. Jana vyrostla v jiném prostředí a toto nářečí neovládá. Zatímco teta ho záměrně neuzívá, tím se povyšuje nad ostatní.

Vypravěč lehce vstupuje do života postav, ale jejich psychologie zůstává skryta, objevuje se jen v náznacích. Ne zřídka se zde vyskytuje vnitřní monolog, jedná se především o vnitřní monolog hlavní postavy, Jany. Informace čtenář čerpá také z retrospektivního vyprávění postav odhalujícího jejich minulost. Postupně tak rozkrývá celou mozaiku důvodů chování, poměrů, vlastností postav, jejich historie, změn atd.

Vztah mezi Janou a Robertem by se dal rozdělit do čtyř částí, stejně jako román je dělen do čtyř oddílů. Každý oddíl končí dějovým zvratem, předělem. Nejprve se vyvíjí pouto mezi nimi v podobě narůstajících sympatií. Zlom nastává v době Matičního dne, kdy Robert prozře a vidí svou ženu Kláru v jiném světle a ve stejnou chvíli dochází ke změně přístupu ke vztahu mezi ním a Janou, který najednou nabývá jiného aroma než- li předtím. Robert začíná v Janě spatřovat ženu. Ve druhé části nedochází k vývoji vztahu, jelikož otčím odjede do Prahy, z důvodu, že si uvědomil své city a probíhá v něm duševní boj. Tento díl vyústí zvratem, kdy dojde k polibku mezi Janou a Robertem u vánočního stromku. Tomuto aktu předchází podobenství o narození Ježíška v podání Jany, která v něm jasně vyjádří city ke svému otčímovi stejně tak jako on k ní.

² MRAVCOVÁ, Marie. ÚČL AV ČR. *Slovník české literatury po roce 1945: Jarmila Glazarová* [online]. 2006, 31. 5. 2006 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=328>

Jsi vševědoucí, malý Ježíšku. Za tu dalekou cestu, kterou jsem vykonal, dej mi odpověď. Jsi maličký, zajisté, a nejsem si jist, zda chápeš, jak velmi miluji. Jak miluji, jak toužím! Jak toužím! Toužil jsem celý život, ale touha neměla tváře a neměla jména. Ale nyní to vše vím. Mé srdce je naplněno jménem, tváří, očima, copy, můj Bože, mám ji tolik rád. Ale řekni mi konečně, Ježíšku, jak je to s ní? Má-li i ona trochu lásky, která by stejně zněla, docela stejně, víš? A zdali by mi chtěla trochu té lásky dát. (Glazarová, 1986, s. 143)

Zde graduje otčímova promluva, která přechází z metafory k přímému požadavku vyjádření citů Jany. Ovšem v obou toto odhalení vyvolá příval viny. Láska nemůže být naplněna, stále tu je vlastník, který si činí nárok, teta.

Třetí část se podobá řecké tragédii. Už není možné být v domě se ženou, kterou nemiluje a ještě k tomu se druhou ženou, kterou naopak miluje. V tomto dílu dochází ke zborcení tetiných nadějí, cesta do Opavy se oddaluje. Opava je zde symbolem nových začátků, symbolem ráje pro Kláru. Ale Jana ví, že není možné, aby tato trojice dál pospolu zůstávala ani v Opavě ani nikde jinde. Ovšem řešení nevidí. Jana představuje čistou duši, která ač tetu ráda nemá a miluje otčíma, tak pocituje neskutečnou vinu za to, že rozvrátila domov, který do jejího příchodu fungoval. Není schopna přijmout svou úlohu "rozvraceče". A tak se stará o tetu.

Čtvrtá část, která již je nejkratší, poskytuje neobvyklé rozřešení spletených vztahů. Otčím poví Janě o své chorobě, která pro něj představuje maximálně sedm dalších měsíců života, více nikoli. Paradoxně podíl na Robertově ochorení má i Klára, jejíž odpor k nemocem byl jedním z důvodů, proč se Robert před lety nepodrobil operaci srdce a své zdravotní potíže před svou ženou skrýval. Nyní, když ví, jak na tom je, již nechce zasahovat do života Janě, nechce ji učit lásce, protože takové jednání by v ní pravděpodobně zanechalo hluboký šrám, který by se již nikdy nepodařilo vyléčit. Tím pádem největším projevem lásky mezi oběma zamilovanými zůstane vyznání lásky a jediný ukradený polibek. Tato tragédie pak končí smrtí Roberta, stejně tak následnou smrtí Kláry a náznakem budoucího vztahu mezi Janou a doktorem. Opět paradoxně až ironicky působí pak novinový článek informující o smrti manželů, který je označuje za vzorné a láskyplné manželství.

Vyústění příběhu je jakoby ošizené. Celý příběh je propracovaný a rozvíjí se, ale ukončení neodpovídá předchozí linii. Místo rozvedení Janiných pocitů po smrti manželů, nastává happy end v podobě naznačení budoucího spojení s doktorem, který příběhem proplouvá jako

ideální dobrá figura, která ale nepůsobí reálně. Její charakter není ani nijak detailněji propracován. Závěr románu je ostatně i kritizován některými literárními kritiky.

...] autorka levnému happy endu dala pohříchu přednost před hlubším pohledem do hrdinčina nitra a vývoje [...]“³

Jak už bylo naznačeno jedná se o milostný trojúhelník, kde vznikne láskyplný vztah mezi otčímem a schovankou. Pro lepší chápání situace by bylo nejlepší nejprve se zaměřit na ústřední vztah mezi manželkou, resp. tetou, a manželem, resp. otčímem. Žena, Klára, žije ve svém spokojeném světě, jehož hlavním středobodem je její muž Robert. Klára není poprvé vdaná a je starší než Robert. Ona je také tím, kdo do manželství přinesl finance. Klára svého muže bezmezně zbožňuje a on to trpí, přechází to jako již navyklou součást svého života bez jakýchkoli emocí. Otázkou je, zda Klářiným důvodem obdivu je skutečně lásky, či zda se jedná jen o jistý typ "pseudolásky". Klára svého muže zahrnuje mezi svůj majetek bez ohledu na jeho city, nálady, rozum. On podle ní existuje jen pro ni. Klára přezírá Robertovy vlastnosti a v podstatě celou jeho osobnost, on je jen tím, koho ona vidí, dokonalým mužem, kterého jí všichni v městečku závidí. Zraňuje jeho city i ješitnost, protože postrádá empatii.

Obličej ztratí neurčitost rozněžnění a přijme praktickou a střízlivou masku.

„Á- ! Bismarck už zase vyrostl! Kdepak jsou nůžky? Jano, podej mi nůžky!“

Ó páde, páde do hloubky. To tam je zablouzení ve světě tónů. Chlup, tuhý chlup uprostřed otčímova čela, který tetu už dvacet let odstříhává a který pokřtila jménem Bismarck, se musí ustříhnout.

...

Teta ustříhne Bismarcka s hlučným cvaknutím a odhodí jej s vítězoslávou. Odzbrojujícím gestem mateřské lásky a vlastnictví pohladí čelo muže. Odzbrojujícíma, láskyplnými rukama pokryje strašlivou únavu a smutek jeho obličej.

Ruce jsou milující, jsou slepé, nevidí. (Glazarová, 1986, s. 26)

Na této ukázce je patrné, jak otčím snáší tetino jednání, i to, jak ona neodhadne situaci a musí dát ponižujícím způsobem i v tuto chvíli najevo, že tento muž je její.

³ PÍŠA, A. M. *Vypravěčka ženina údělu In Stopami prózy: studie a stati. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 245.*

Klárin život je naplněn nudou a izolací. Když u ní není její muž neumí se zabavit, pouze háčkuje či plete před domem, kde sbírá klepy a těší se z neštěstí jiných. Jedinými jejími blízkými osobami je Robert a posléze i její schovanka.

Láska mezi Robertem a Janou vzniká jemně a nenápadně, autorka ji přímo nevyjadřuje, ale neustále předkládá indicie, které podávají svědectví o rodícím se citu mezi schovankou a otčímem. Jana téměř vždy přesně vycítí Robertovo rozpoložení a snaží se mu pomoci, přičemž si stále zachovává chladnou hlavu. Stejně tak muži imponuje svým zapálením pro vše nové, pro vzdělání, zatímco tetě takové věci připadají zbytečné. Klára nemá pochopení pro tuto Janinu zvědavost a přijde jí zbytečná.

„ Dost už, Jano! Máš moc svého rozumu. To není dobře. Ostatně to není pro mladou dívku, takovéhle řeči. To se hodí pro muže. Hlavně, když umíš vařit a když uděláš muže spokojeným. Vid', Robertku? Dnes už dost. Pojd' spát, můj bobečku. (Glazarová, 1986, s. 39)

Teta vším svým jednáním chce dát najevo svou převahu, ona vládne. I typem oslovení dává na odiv, že tento muž je její, používá k tomu zdvořilá jména a názvy jako bobek, bobeček. Pokud zapátráme po důvodu této nevěry, je nezbytné zaměřit se na vznik vztahu mezi Klárou a Robertem. Klára již měla za sebou dvě manželství v době, kdy poznala Roberta, jednalo se o bohatou ne příliš hezkou vdovu, která ale byla naplněna neustálým chtíčem. Nezkušený životem ošlehaný inteligentní avšak zakomplexovaný Robert podlehl jejím svodům. Až po utlumení tělesných požadavků si uvědomil, že ho k této ženě nic kromě povinnosti nepřitahuje. Nebyli si v ničem podobní. Tím pádem by se zde dala aplikovat teorie sociální výměny. Teorie říká, že oddanost souvisí se spokojeností, která se zvětšuje, pokud existuje vyváženost v nákladech a ziscích. Náklady se rozumí vydaná energie, pozornosti a zájem o druhého. Odměnou je poté adekvátní zpětná vazba od toho, jež zisky přijímá. Neodpovídají-li zisky vynaloženým investicím, může poté vznikat tendence ke kompenzaci v jiném vztahu. Jana zde poskytuje Robertovi to, po čem on touží. Je zvědavá, chytrá a on s ní může mluvit v podstatě o všem.

6.2 Hlavní postava a nevěra

Hlavní postavou je Jana. Dívka, která si již jako malá prošla peklem. Je sirotek, neví, jaké je to žít v dostatku, ve spokojenosti, v rodině. Tuto novou možnost ji ale nabídne rodina Roberta

Rýdla. Jana proniká do řádu domácnosti , ve které se ocitla. Stává se takovým "mazlíčkem" paní domu. Jelikož ta je sama a opuštěná, nikdo ji ve městě nemá rád, snad jen její manžel.

Jana je v těžké pozici. Sice miluje otčíma, ale na druhé straně cítí povinnost k paní domu. Pravděpodobně nejen povinnost, ale i lítost ji svazují s touto ženou. Jana je nezkušená dívka, zpočátku pomalu v sobě odhaluje pocity, které ji spojují s otčímem. Nejprve jen sympatie, která se postupně mění v úplně jiný cit. Sama Jana nejdříve netuší, že tímto pocitem je láska, neví, proč trpí za otčíma, proč se stydí za jeho ženu, proč přenáší jeho břímě na sebe, proč se jí po něm tak stýská. Postupně ale poznává své city. Ale ví, že jim nesmí podlehnout. Neví si rady a v podstatě přenechává veškerá rozhodnutí na otčímovi, pokud on se rozhodne být s ní, ona půjde za ním, pokud ne, bude trpět, ale sama nic neučiní. Ke všemu má ještě pocit viny vůči tetě, ne proto že by ji snad měla ráda, ale protože pociťuje odpovědnost za to, že obrátila jejich spokojený život vzhůru nohama.

Bože! Moci odčinit, odestáti, co se stalo. Odestáti rok, tady prožitý. Vrátit ty oba lidi do minulého března, do bezpečného proudu regulované říčky návyku, otupění, zklidnění. Jana byla to, co rozvrátilo jejich životy.

Před Janou utíkal Robert pudově z domova, před živým, vášním a rozrušujícím obrazem možností a darů, které život má, rozdává a odpírá. Pro bolest poznání, pro úžas procitnutí, které v něm burcuje její mládí a blízkost. (Glazarová, 1986, s. 167)

Janě z jejího stavu nabízí vykoupení doktor, který ji miluje, ale ona ho prozatím odmítá. Doktor tuší, jaké vztahy panují v podivné domácnosti veterinárního rady. Jana ale z pocitu sounáležitost, z lásky k Robertovi i z povinnosti k tetě zatím zůstává ve svém smutném žaláři.

6.2.1 *Volnost ve vztahu versus uvěznění*

Ke každému vztahu patří dostatečná míra volnosti obou partnerů, stejně tak je zde ale určitá míra závazků. Tyto dvě roviny by ale měly zůstat vyrovnané a nemělo by se stát, že jedna výrazně převáží tu druhou. Pokud nedochází k dlouhodobému naplňování potřeb obou partnerů, mělo by být možné vztah dobrovolně opustit. Manželství je vztah vzájemné oddanosti, ale tato oddanost musí stále zachovávat lidské individuality. Vztah by neměl fungovat na bezmeznou oddanost, která hraničí až se sebeobětováním. Tento pojem byl obvyklý ve středověku i starověku, ale od 16 století přestává být sebeobětování chápáno jako pozitivní, nýbrž se tento pojem posunuje do negativní části škály.

Volnost znamená, že člověk je zodpovědný za své jednání i činy, jedná z vlastního popudu s ohledem dopady, které jeho činy mohou způsobit. tento člověk má také možnost

seberealizace. Oproti tomu uvěznění neumožňuje spontánní chování jedince, nýbrž podřízení pravidlům či nařízením.

Vztah mezi dvěma lidmi by měl být postaven na volnosti, kdy oba lidé činí, co oni chtějí. Partner se jim pak nestává jen povinností a břemenem, ale je pro ně zdrojem radosti, tolerance, porozumění a pochopení. Partneři by neměli mít pocit spoutanosti. Přesně takový pocit má ale pravděpodobně hlavní mužská postava příběhu, Robert, který ač se zdá z vnějšího pohledu volným a svobodným člověkem, musí neustále jednat dle nepsaných pravidel. Nic nerozhoduje on, což se odráží i na takových povrchních věcech jako je vybavení domu, které je plně pod velením jeho ženy. Stejně tak Klára udává příkaz, kdy se půjde spát. Stále chce být se svým mužem. Téměř Roberta ponižuje a on si to nechává líbit, buď ze zvyku, nebo z pocitu povinnosti vůči jediné ženě svého života, či s ohledem na finance, které ona do manželství přinesla.

Ale tož, bobečku, pojd' do dom, dy je mi tak teskno. Já si též chcu s tebu porozpravjat'!

Hned, hned.

Bobečku, pojd' domů, prosím tě!

Hned.

Bobe, pojd' domů!

Tetin hlas je napjatý, nabit zlostí i pláčem. Stojí u okna nízké chaloupky, velká a mohutná, a přece malá a sklíčená.

Dveře vrznou a otčím vyjde, trpělivý, vlídný. (Glazarová, 1986, s. 63)

Klára je měštká, která odmala byla zvyklá, že jí vše patří, stejně tak přistupuje ke svému manželovi a bere ho jako svoje vlastnictví. Tento přístup je ale pro milostné vztahy zhoubný. Je důležité vnímat manžele jako dvě samostatné bytosti, které společně sdílejí dobré a zlé, ale měli by být vyrovnání a nikoli jeden majetkem druhého.

6.2.2 Nevěra duševní versus nevěra tělesná

Nejjednodušší rozdělení nevěry spočívá v oddělení nevěry fyzické a psychické. Psychická nevěry se obejde bez sexuálního sblížení. Spočívá ve splnutí duší. Kdy nevěrný partner již nesdílí své ideje, názory, plány svému zákonnému druhovi, ale vše toto již sdílí se svým partnerem mimomanželským. Tento typ nevěry bývá spojen s velkou zamilovaností, která nemusí vyprchat a dochází k vytvoření paralelního vztahu se vztahem manželským, kdy je

možné, že nevěrný partner dá přednost aktérovi mimo manželský svazek a tím pádem může dojít až k rozkolu manželství. Psychická nevěra se v úplně čisté podobě, resp. bez sexuálního spojení, téměř nevyskytuje.

Oproti tomuto typu se nevěra fyzická opírá o silnou sexuální přitažlivost, případně o potřebu sexuálního kontaktu s jinou osobou než s manželem, resp. manželkou. Rozděluje se zde pak dále nevěra jednorázová, krátkodobá a dlouhodobá. Nedochází zde k investování citů, ale pouze k uspokojení potřeb, které z jakéhokoli důvod nejsou uspokojeny v manželství. U tohoto druhu nevěry je časté vystřízlivění a snaha dostat závazkům vůči původnímu partnerovi a tedy ukončení nevěry.

V díle Jarmily Glazarové se jedná o nevěru psychickou. Mezi aktéry nedojde k fyzickému kontaktu, ale je pravděpodobné, že pokud by Robert neonemocněl, opustil by svou manželku a začal by nový život s Janou. Toto je ale pouhý dohad. Každopádně pro Kláru je tato možnost daleko horší, než kdyby šlo o nevěru fyzickou. Ona by nestrpěla, aby její manžel jen tak odešel za jinou. A to právě kvůli silnému poutu, které ji k němu váže, také kvůli majetnickému závazku, který on dle jejího myšlení k ní má, jelikož ona do něj tolik investovala a tolik pro něj udělala. Hlavní mužská postava ale nemá pocit souznění s manželkou, nefunguje tu vztah založený na důvěře a sdílení nálad, pocitů, nápadů a názorů, Robert před svou ženou spíše hraje určitou roli pro zachování klidu a rovnováhy v domácnosti. Celou dobu však čeká na někoho jiného, až tento někdo získá reálný obraz v postavě Jany, která představuje osobu, se kterou by Robert chtěl zažít vše, co nezažívá s Klárou. Připadá mu, že mu Jana rozumí a že by jeho život mohla učinit lepším až idylickým.

6.2.3 *Morální zásady postav a jejich dodržování*

Jana. Ač se k ní život nechoval dobře, zůstala dobrá. Uvědomuje si, že teta a otčím ji dostali z jejího předchozího život a díky nim teď nestrádá, alespoň ne fyzicky. Ačkoliv k tetě nepociťuje lásku, cítí vinu za možnost, že by ji mohla vzít manžela. Ovšem na konci románu ze sebe tuto vinu snímá.

Ošetřovala jsem tě svědomitě a kajícně, protože jsem se cítila vinna před tebou. Jak jsem však byla vinna? Jak jsem ti mohla vzít, co ti už nepatřilo? Nevzala jsem ti Robertovu lásku, vždyť už jsi ji ztratila před dvaceti lety!

Sobecká teto Kláro, nikdo ti nikdy neřekl pravdu. ... Jsi sama jako kůl v plotě, jen já jsem u tebe, a já tě nemám ráda. (Glazarová, 1986, s. 215)

Jana pravděpodobně cítí zvláštní oddanost ke Kláře a cítí oddanost i k Robertovi, ovšem to již je láskyplná oddanost. Jana ví, že pokud Robert opustí Kláru, ona to nezvládne. Na druhou stranu, ale vidí, jak Robert v tomto svazku trpí. V podstatě je Jana mleta mezi dvěma koly. Stále zůstává s Klárou a stará se o ni, přitom ona sama chřadne. Zůstává kvůli muži, kterého miluje a u kterého doufá, že celou situaci nějak vyřeší. Ona by se podřídila jeho rozhodnutí. Robert je zde ta osoba, která má vše vyřešit, Jana se staví do role pasivního hráče, nevyvíjí žádný aktivní nátlak na otčíma. Pravděpodobně se ale o tetu stará i kvůli morální povinnosti, kterou k ní pocítuje. I kvůli pocitu viny. Jana také prozatím odmítne nabídku doktora na lepší život, protože cítí, že musí zůstat tam, kde je, ale poskytne mu naději, kterou později naplní. Opět se pasivně přizpůsobí muži. Tentokrát ale ani není jasné, zda je důvodem láska, či alespoň naděje na lásku.

Robert. Již příliš dlouho žije v zajetí tety Kláry. Sám chce začít žít nikoli jen přežívat. Čtenář se může jen domnívat, jak by situaci vyřešil, kdyby ho nezastihla smrtelná nemoc. S největší pravděpodobností by svou ženu opustil a za manželku pojal Janu. Asi by se snažil starat o Kláru, ale zároveň by se chtěl zachovat jako počestný muž a nechtěl by pěstovat mimomanželský poměr. Z ohledu ke Kláře i k Janě.

„Půl roku života, Jano!“

...

Ach krásná, milovaná, nejsem už z tohoto světa. Nevísknu ti už pečeť žádné vzpomínky na sebe, ničím už nepoznamenám tvou mladost svou touhou. Neuchvátím sobecky a bezcitně několik hodin štěstí, abych tě ranil na léta vzpomínkou. Někdo jiný tě naučí lásce.

Ubohý skřítku, musel jsem ti to říci. Trpěla bys dohady a úzkostmi. Ztratila bys víru ve mne, byla bys bezradná a bylo by ti hůř než teď, to vím. (Glazarová, 1986, s. 174)

Zde Robert ukazuje svou morální sílu, když i přesto, že by chtěl, nechá Janu být.

Závěr nastoluje sérii otázek. Autorka jen zkratkovitě ukončila dílo, bez přehnaného zaobírání se rozuzlením celého příběhu. Není ani jasné, proč nechala hrdinu příběhu raději zemřít, než aby vystavila dramatický závěr. Stejně pasivně jako se chová Jana, tak působí i autorka, kdy na konci se dá jen bezmocně nahlížet na skomírání Kláry a neutěšenost jejího domu. Klára evokuje slovní spojení ošklivá vévodkyně, sedí sama na svém trůnu, vše celá situace dle popisů působí bizarním dojmem. Žádná z postav nezasáhne do konce akčním jednáním, všichni čekají, co se stane a kdo za ně situaci vyřeší. Možné je, že skon ústřední manželské dvojice měl naznačit, že nic není tak, jak to vypadá. A vše může být falešné. Manželé jsou v novinovém článku vykreslení jako ideální pár, zatímco skutečnost je plně jiná. Další

alternativou mohla být snaha o šťastný konec alespoň pro Janu, jelikož dle vyličení tety Kláry nabylo možné, aby Jana a Robert spolu mohli spokojeně žít.

6.3 Tehdejší přijetí díla

Román Vlčí jáma vyšel nedlouho po autorčině prvotině Roky v kruhu (1936) a v mnohém je s ní srovnáván. Primární rozdíl spočívá ve faktu, že Roky v kruhu jsou v podstatě autobiografií, zatímco Vlčí jáma je již epickou fikcí, kde ale autorka čerpá z vlastních zážitků. Přijetí beletristického díla je spojeno s tehdejší situací, která v ČSR panovala. Rozhodně se nejednalo o období nabitě optimismem, proto se také pravděpodobně dostavil úspěch prvního románu Jarmily Glazarové, která přinášela spokojený až idylický tón do dnů plných šedi. Druhý román, Vlčí jáma, již nevyniká takovým optimismem. Kritiky je přesto přijímána většinou kladně. Ladislav Štoll srovnává Vlčí jámu s prvotinou Jarmily Glazarové, podle něj *„překvapuje především odvážným rozšířením tématu a i myslitelsky mnohem hlubším záběrem. Subjektivistický živel a lyrický tón zůstává tu stále základem, ale z něho již organicky vyrůstá silný, dramatický, kompozičně však ještě nezvládnutý děj“* (Štoll, 1964)

Václav Pekárek se o Vlčí jámě vyjadřuje: *„[...] celý román je nesen kouzelným tvarem plným milostné obraznosti, tvárné čistoty, sevřenosti, slunečním jasem a zdravím bez vsí lži tajuplné mlžnosti, která se usídlila v jisté větvi české literatury posledního období.* (Pekárek, 1938)

Autorka také díky výběru témat, prostředí i stylu zpracování bývá někdy připodobňována k Boženě Němcové. Toto vyjádření se objevuje ve více pracích. A. M. Píša (1964) : *„Až kamsi k Boženě Němcové sahá rod a tradice tohoto vypravěčství, kde prozatérka, obdařená básnivostí, dává lidem, věcem i přírodě procházet svým srdcem.“* Ovšem pak zrovna Píša a další kritici upozorňují na negativum pojetí Jarmily Glazarové, a tím dle nich je přílišná idealizace některých postav a skutečností. Naopak za výborně odvedenou práci je považován popis a zpracování postavy tety Kláry. *„Poprvé se tu setkáváme s autorčinou vlohou povahokresby, když charakterizuje Klářin složitý vztah k trpnému manželovi, vztah, v němž se mísí samolibé sobectví a majetnická chloubu bohaté patricijky se zbožňující závislostí a smyslovým ulpěním stárnoucí ženy na mladším a kolkolem vynikajícím muži, jemuž se cítí nezbytná a o jehož štěstí je přesvědčena.“* (Píša, 1964)

Samozřejmě se objevily i negativní kritiky. *„Román je bez širšího společenského záběru, nevidí jednotu společenského procesu a Rýdl-politik je zde podán zcela apoliticky. V tom smyslu nebyla autorka práva skutečnosti.“* (Pekárek, 1962) Tato kritika je ale obtěžkána

tehdejší politickou situací a nedá se považovat za objektivní. Václav Pekárek byl jedním z významných kritiků 20. století, v letech 1951–1953 byl vedoucím tajemníkem Svazu čs. spisovatelů, vyznával požadavek lidovosti, realismu a tradice ve spojení s revoluční ideologií.⁴

Ve Vlčí jámě je možné nalézt prvky realismu, lidovosti i tradice, ale nepodpořené ideologií. Pozitivně byla hodnocena i majetnická a sobecká Klára, která symbolizuje vlastnické pudy, které znamenají narušení mezilidských vztahů a zde hraje zápornou postavu, které její chování nepřinese životní spokojenost.

6.4 Současný pohled na dílo a zobrazení nevěry v něm

Interpretace díla Jarmily Glazarové není jednoduchá. Svůj podíl má i skutečnost, že je úzce orientované na prostředí maloměsta až vesnice a představit si tehdejší poměry pro současníky není snadné, stejně tak jako vcítit se do popisované situace. Dnes je pravděpodobně více kladen důraz na svobodu jedince, což se dá demonstrovat i na větším počtu neoddaných párů. Autorka se v díle zaměřuje nejen na vnitřní život postav, ale zobrazuje i život na maloměstě různých obdobích roku. Ostatně tím evokuje venkovské realistické autory, popřípadě Boženu Němcovou, ke které bývá i některými kritiky připodobňována.

Jedná se tedy o žánr románu, který by bylo možné dále charakterizovat jako psychologicko-sociální. Prvky psychologické jsou obsaženy zejména v důmyslné charakteristice hlavních postav, které jsou vybaveny vlastním nitrem, a čtenář tak proniká do jejich vnitřního světa. Sociální aspekt spatřujeme především v zasazení postav do určitého prostředí, dále také v kritice měšťácké společnosti založené na postavě Kláry. Marie Mravcová v románu nachází také prvky komorního dramatu. Podobnost s tímto žánrem shledává ve vzájemné provázanosti motivů, v gradaci děje, v sevřenosti a uzavřenosti kompozice. K dramatickosti textu odkazuje také rozdělení knihy na čtyři části, v jejichž závěrech většinou dojde k nějakému zauzlení děje a očekává se nový sled událostí. Další dramatické prvky spatřuje Mravcová v pojetí světla a zvukových efektů nebo v uplatnění některých rekvizit, jako je například nevhodně zvolený klobouk při oslavách Matičního dne v Opavě (Mravcová, 1987). Zobrazení nevěry je atypické vzhledem k určení záporné postavy. Jako záporného hrdinu není vnímán manžel, který se

⁴ BLAŽÍČEK, Přemysl. ÚČL AV ČR. *Slovník české literatury po roce 1945: Václav Pekárek* [online]. 2006, 14. 7. 2006 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=328>

zamiluje do jiné ženy, ale jeho manželka, jež se z vnějšího pohledu nedopustila žádné chyby, o manžela se stará, plní manželské povinnosti,

7 Porovnání motivu nevěry ve všech třech knihách

Motiv nevěry se objevuje v literatuře často. Některé z knih zapadnou a jiné se stanou výjimečnými a nadčasovými. Všechna tři díla, které jsou zde zmíněny se zabírají tímto motivem. V něčem se shodují a v něčem odlišují. Na každou z nich reagovala společnost jinak a na každou z nich reaguje společnost rozdílně i nyní. Otázkou zůstává proč. Proč je Paní Bovaryová známá téměř většině populace, zatímco znalost Vlčí jámy je mnohem nižší, až mizivá? Tento fakt mohla ovlivnit i doba, ve které vznikly, prostředí, ve kterém i vyšly, ale například postava autora. Nyní se zaměřím na shody a odlišnosti jen v koncepci motivu nevěry u jednotlivých knih.

7.1 Rozdíly mezi pojetím

Nejprve samotná nevěra jako fenomén lidského chování. Nevěra by se dala charakterizovat pomocí několika kritérií (Capponi, Novák, 1995). Zvolila jsem tato: druh nevěry (psychická vs. fyzická), osoba podvádějícího (muž vs. žena), realizace odhalení (podváděný nevěru tuší vs. podvádějící se přiznává vs. dojde k přímému odhalení při realizaci nevěry), příčina nevěry (nenaplnění potřeb vs. nová osoba, ke které začne podvádějící pociťovat lásku), typ nevěry (mimomanželský vztah vs. mimomanželský kontakt vs. odskok vs. milostné dobrodružství), role žárlivosti a posledním kritériem je přítomnost dítěte ve vztahu.

Pokud se tato kritéria aplikují přímo na dané nevěry, objeví se již první rozdíly. Vlčí jáma i Spříznění volbou operuje s nevěrou psychickou, u Paní Bovaryové se jedná o nevěru kombinovanou. Z hlediska podvádějící osoby se u Paní Bovaryové jedná o ženu, u Spříznění volbou by se dalo hovořit o nevěře mužské (ze strany Eduarda) i o ženské (ze strany Charlotty), ovšem převažuje Eduardova nevěra, která znamenala rozpad manželství, v případě Vlčí jámy se dá mluvit o nevěře mužské. Otázka realizace odhalení není jednoduchá. Spříznění volbou přináší odhalení přiznáním, ale zároveň Charlotta tuší o vzrůstajících citech svého manžela k Otilii. Ve Vlčí jámě k odhalení v podstatě nedojde, Klára tuší, že Robert má milenkou, ale zároveň se přesvědčí a nechá se přesvědčit, že se jedná o paranoiu. Ohledně příčiny je Paní Bovaryová typickým příkladem nenaplnění potřeb, jejichž naplnění Ema hledala v rukou jiných mužů. U Roberta ve Vlčí jámě se jedná též o nenaplnění potřeb a zároveň o nalezení osoby, kterou skutečně miluje. Ve Spříznění volbou dojde k objevení osoby, do které se Eduard vášnivě zamiluje a tato láska přebije lásku, kterou cítil, ke své

manželce. Typ nevěry není lehké analyzovat, jelikož ve Spříznění volbou ani ve Vlčí jámě k nevěře přímo nedojde, ovšem v případě, že by byla realizována, tak by pravděpodobně šlo o plnohodnotný vztah, který by nahradil vztah původní a nevěra by zanikla. U Paní Bovaryové se dá hovořit o odskoku i o milostném dobrodružství. Žárlivost hraje ve všech třech titulech zvláštní roli. Překvapivě ji totiž nikdo z aktérů nepocituje, případně ji pocituje extrémně. Charlotta, Eduard ani Karel Bovary nepocítují žárlivost. Karel Bovary z důvodu, že si nevěru své ženy vůbec nepřipouští, ale ani na konci, když se o ní přesvědčí nepodniká žádné žárlivé kroky, ani proti Rodolphovi. Charlotta nežárlí ani chvíli, na celo situaci nahlíží racionálně a pragmaticky. Snaží se sice nejprve zabránit vztahu mezi Otilií a Eduardem, ale činí tak spíše ze společenských důvodů, osobní důvody zde nehrají roli. Ve Vlčí jámě je postava manželky velmi žárlivá, ale též dosti sebevědomá a tato sebejistota ji zabraňuje prožívat žárlivost naplno. Klára je na svého manžela až nepřirozeně upnutá, žárlivost tedy pocituje, ale vždy se nechá přesvědčit (většinou sama sebe přesvědčí), že Robert miluje jen ji a vždy tomu tak bude. Ve všech třech románech se objevuje dítě. Ve Spříznění volbou hraje roli dítě Charlotty a Eduarda, které ještě více rozvrátí jejich vztah a jehož smrt způsobí zvrát v chování Otilie, která se od smrti malého Oty obrátí do sebe a zavrhne možnost být někdy šťastná s Eduardem. Ve Vlčí jámě se dá za dítě v manželství označovat Jana, která se stane schovankou Kláry a Roberta, která jim má být dítětem a hlavně se má stát společnicí osamělé Kláry. A nakonec se stane Robertovým objektem lásky. Dítě se objevuje i v díle Flauberta a i zde je jeho osud tragický. Dcera Emy a Karla, Berta, nepomůže vyřešit manželskou krizi a neprobouzí ve své matce dostatečné city, aby se místo o hledání milenců zajímala o ni. Berta po smrti obou rodičů zůstává u své babičky, která ale také brzy umírá a Berta je v životě odkázána jen sama na sebe.

Každé z těchto třech děl působí na čtenáře jinak a má i jinou literární hodnotu. Je možné je analyzovat z literárního hlediska a nalézt řadu rozdílů.

Vlčí jáma je dílo, které má relativně jednoduchou dějovou linii. Rozvíjený příběh se týká pouze ústřední trojice a zabývá se spíše povrchními pragmatickými záležitostmi. Řeší se otázka, jak jemně a nenásilně s co nejmenšími dopady na celou trojici ukončit manželství Kláry a Roberta a umožnit vznik vztahu mezi Janou a Robertem. Tento psychologický román je sondou do života dvojice žijící na malém městě, znázorňuje, jak může jedno rozhodnutí znamenat absolutní obrat a narušení stereotypu, který by jinak mohl trvat celý život. Zůstává zatajeno, jak by vše dopadlo bez zásahu smrti. Celý příběh působí ploše a temně. Zdánlivě se na konci objevuje happy end v podobě naznačeného nového života pro Janu po boku lékaře. Zatímco Robert i Klára umírají, z vnějšího pohledu působí romanticky, že oba skonají

najednou. Náznak vášně mezi Janou a Robertem se projeví jen na chvíli a pak se Robert Jany vzdává, aby ji nepoznamenal na celý život. Celý román by pravděpodobně nebyl nijak význačný, pokud by v ní chyběla postava tety Kláry, nebo pokud by byla podána jiným způsobem. Bez její postavy by příběh byl ochuzený a velmi plochý. Ostatní postavy nejsou tak uvěřitelné a čtenáře ani literární kritiky tolik nefascinují.

Postava tety Kláry s sebou nese i další rozdíl. Ona je jediná čistě záporná postava. Není nikdo, kdo by ji měl rád, či komu by byla sympatická. V příběhu nemá zastání u obyvatel města, manžela a ani děvče, které s ní tráví nejvíce času a stará se o ni, Jana, k ní necítí kladné emoce. Paradoxně působí, že právě Klára by jako právoplatná manželka měla být v právu, ale nikdo nestojí na její straně. Klára je symbolem majetnictví, narušuje základní kameny manželství, k manželovi se chová jako ke svému majetku, vůbec se nezaobírá jím samým jako samostatnou osobností, nedává mu svobodu, pro ni

Spříznění volbou přináší jinou ukázkou. Eduard se Otilie nechce vzdát ani na chvíli, až sobecky trvá na naději na společný život. Láska je vyobrazována pomocí nejrůznějších podobností. Pomocí symbolů je znázorněn osud, který tuto dvojici spojuje. Jedná se kupříkladu o pohár s vyrytými monogramy Otilie a Eduarda, který se jako zázrakem neroztříští, o výsadbu stromů, platanů, které Eduard zachránil a jejichž datum zasazení se shoduje s datem narození Otilie, o přežití Eduarda ve válce, která znamenala téměř jistou smrt, o jejich společné pohřbení. Do důsledku propracované morální zásady a pocit viny, který tak osudově zabrání lásce mezi Otilií a Eduardem, která se sama rozhodne k bolestnému odříkání, jelikož to považuje za své vykoupení, Otilie odmítne možnost stát se Eduardovou ženou, ač již nic pozemského nestojí proti tomu. Celá tato tragedie nese hlubší význam a probouzí emoce. Patrné je i propojení se životem autora, který se pravděpodobně promítá do postavy Eduarda. Oproti Vlčí jámě je i systém postav více rozvinut a umožňuje tak využít tyto postavy k vykreslení charakterů jednotlivých postav a také vztahu Eduarda a Otilie. Rozdíl se dá spatřit i v přístupu manželek. Klára svého muže považuje za svůj majetek, zatímco Charlotta si sama představuje, jaký by byli Eduard a Otilie krásný pár. Sama Charlotta ale dlouhou dobu nevěří, že se jedná o lásku, považuje tuto situaci za pohlouznění manžela, které přejde, kvůli tomu pravděpodobně nechce povolit rozvod. Goethe pravděpodobně chtěl upozornit na problém, který spatřoval v manželstvích, která sice mohla fungovat, ale postrádala lásku a hlavně vášeň.

Karel si zase stále namlouvá, že ho jeho žena nepodvádí, že sice není úplně spokojena, ale to vše se brzy poddá. Doufá, že dítě vyléčí zatím neúplně spokojené manželství. Čtenáři není

umožněno pohlédnout do mysli Karla Bovaryho, není jasné, zda tomu všemu skutečně věří, či se jen snaží vyhnout bolesti a zamlčuje si informace.

Jednotlivá díla se odlišují mírou nevěry a otevřeností vypravěče vůči ní. Vlčí jáma i Spříznění volbou považují za vrchol daného nevěrného vztahu polibek, který se v obou mezi aktéry nevěry odehraje, k ničemu jinému ale nedojde, zprvu v obou dílech je počítáno s vývojem fyzického vztahu, ale až ve chvíli, kdy pár bude moci fungovat oficiálně. Ve Vlčí jámě tomuto pokračování zabrání nemoc, ve Spříznění volbou Eduard stále doufá, že vše dobře dopadne a on bude moci žít s Otilií ve spokojeném svazku. Odlišný pohled nabízí Paní Bovaryová, která se nespokojí pouze s polibkem a dochází zde k plnohodnotné fyzické nevěře. Ale naopak přemíra fyzičnosti vyvažuje nedostatek psychické lásky, kdy žádný z milenců paní Bovaryové Emu nemiluje a pouze ji využívá buď k posílení vlastního ega či kvůli finanční podpoře. Díky níž se opět projevuje charakter Karla, který své ženě nezabrání utrácet takovým způsobem peníze, ale naopak se snaží, aby jich měla dostatek, a pokouší se zbavit ji dluhů. Velký rozdíl mezi Paní Bovaryovou a dalšími dvěma díly je právě fakt, že zde není tématem láska mezi dvěma lidmi, nýbrž nespokojenost jedné ženy a motiv hledání. A co vlastně Ema hledá? Ona sama si myslí, že by její tužby uspokojila láska, muž, který by se odlišoval od jejího manžela a od jiných mužů. Možné ale je, že ani toto by nezastavilo to, co ji pohánělo dál. Pravděpodobně by její život nezměnil žádný vnější zásah, její život by se změnil, pokud by se vnitřně změnila ona. Naopak ve Spříznění volbou i ve Vlčí jámě se objevuje zamilovaný pár, který by společně mohl být šťasten, pokud by to vnější podmínky dovolily

7.2 Shoda v pojetí

Nejvýraznějším společným znakem je s největší pravděpodobností vypravěč, který je ve všech třech případech neosobní až oko kamery. Nedává čtenáři přehnaně nahlížet do minulosti postav a ani do jejich psychiky. Prozradí nám jen zlomky informací. Tím se dozvídáme o předchozím manželství Charlotty i Eduarda, stejně jako o zemřelém manželovi Kláry i o manželce Karla. Ostatně předchozí manželství se stávají dalším prvkem, který všechny tři díla spojuje.

Ačkoli se na první pohled může zdát, že ve všech třech románech je hlavním motivem láska, není tomu tak. Motiv lásky slouží k upozornění na jiný problém. V Paní Bovaryové je tímto tématem pravděpodobně hledání smyslu života a kritika společnosti, ve Vlčí jámě pak rozdíl mezi vnějším pohledem a skutečností, ale Spříznění volbou je tematizováno láskou, ale ne

samotnou, proti sobě do kontrastu je postavena láska, povinnost, morálka a mravy, za hlavní téma by se dalo považovat právě manželství.

Díky tragické mu závěru všech tří knih vyvstávají otázky. Ukončení Spříznění volbou je symbolické, až mystické. Smrt Otilie je vykoupením, ona zemřela z přesvědčení, že jedině odříkání jí může přinést odpuštění. Události, které jsou s jejím skonem spojeny, pak působí nadpozemsky. Kupříkladu chování její věrné služebné, která si smrt své paní dává za vinu a Otilie se jí zjeví, aby jí odpustila. Zkončení lehce připomíná jiný Goethův román, Fausta, a idealisticky zobrazená postava Otilie nese podobné znaky jako Markétka ve Faustovi.

Smrt Paní Bovaryové má také symbolický přesah, který může znamenat vykoupení pro Madame Bovaryovou v podobě jejího skonu.

Zatímco smrt Kláry ve Vlčí jámě může být sice brána jako ukončení trápení, ale nikoli té samé osoby, nýbrž Jany. Skon otčíma znamená již jen zmařené naděje.

Právě závěr by měl být působivý a měl by ve čtenáři zanechat pocity, otázky a myšlenky. Emoce vzbuzuje závěr románu Spříznění volbou a i Paní Bovaryové, ale za slabší považují závěr Vlčí jámy, který nevyčerpal svůj potenciál.

Shodou v pojetích je i samotná interpretace, která je ve všech třech dílech nejasná. U Spříznění volbou dochází dokonce k rozporům v určení, zda se jedná o román, nebo o novelu.

Závěr

Na téma manželství se dá nahlížet různými způsoby. Všechna tři díla vznikla v devatenáctém století a jejich ústřední motiv se zdál na první pohled podobný, stejně tak tragický závěr nabízel z vnějšího pohledu spojitost. Porovnáním motivů, příčin, autorů a dalších okolností se ale ukazuje, že nemají společného tolik, kolik by se na první pohled mohlo zdát. Ale existují i faktory, které je spojují. Prvním z nich je fakt, že všechny tři odrážejí nějakým způsobem dobu, ve které byly napsány, jelikož literatura není nezávislá na společenské a historické situaci. Autor je ovlivněn tím, co se kolem něho děje a tyto skutečnosti reflektuje ve své tvorbě. Na vnější situaci pak autor reaguje buď pozitivně, nebo naopak negativně až kriticky. Flaubert se ve svém díle věnuje kupříkladu kritice maloměšťáků a zároveň se zaměřuje i na myšlenky hlubšího nadčasového charakteru, v tomto případě hledání lásky. Goethe upozorňuje na rigidní dodržování pravidel a škrobené mravy. Glazarová se pak soustředí na kritiku vlastnických a majetnických pudů „měštky“. Takže přestože u všech tří je tématem ohrožení manželství, je nakonec patrné, že další témata se již odlišují.

Reakce na společenské poměry má za následek i snahu o detabuizaci a zvýraznění některých témat, která je patrná u Flauberta, Goetha i Glazarové. Glazarové dílo považuje z těchto tří za nejméně pobuřující a nejméně se vzpírající dobovým tendencím.

Prvkem souvislosti se stává také prostředí, ve kterém se všechny tři příběhy odehrávají, maloměsto, jež samo je téměř postavou, je cílem kritiky těchto autorů.

Reakce kritiků se odlišovaly tehdy i nyní. Flaubert se stal kritizovaným autorem, v době vydání díla, dnes je ale Paní Bovaryová ceněná jako jedno ze stěžejních děl 19. století a světové literatury vůbec. Glazarová ve své době byla oceňována a dnes Vlčí jáma nepatří k vrcholným dílům české literatury a nezapsala se nijak výrazně do povědomí lidí. Spříznění volbou od Goetha stále platí jako výjimečné a ceněné dílo, ale opět nijak výrazně nezaujalo čtenáře, kteří dávají přednost jiným jeho dílům.

Samotný obsah knihy rozlišuje mezi nevěrou mužskou a ženskou. Poněkud paradoxně může působit, že Flaubert, tedy mužský autor, psal z pohledu ženy a pravděpodobně velmi autenticky poskytl sondu do ztrápené nevěrné věčně hledající ženské duše. Naopak Goethe se vydal cestou mužské nevěry, ač se v románu objevuje i nevěra ženská, mužské části, vcítění do mužských pocitů a vášní se věnoval autor více. Postřehnutelná je inspirace vlastními city, zážitky a zkušenostmi. Podobně lze nahlížet na Vlčí jámu, v níž se autorka lehce promítá do

postavy hlavní ženské hrdinky Jany a do myšlení Roberta nás nenechá nijak výrazně nahlédnout.

Postavy jsou rozhodujícím prvkem každého díla. Ve Spříznění volbou a Paní Bovaryové všichni aktéři působí uvěřitelně a realisticky, ale Vlčí jáma vybočuje. Figury jsou výrazně rozlišeny na kladné a záporné, charakter se pak odráží i na jejich vzhledu. Kladné postavy jako Jana a Robert jsou idealizováni a naopak záporná postava působí až jako karikatura člověka.

Společným znakem je i neukončení manželství, ani jedno ze tří manželství se nevyvine k rozvodu. Všechna zůstanou zachována, přestože jejich náplň zanikla.

Tato díla upozorňují na krizi manželství, nikoli lásky. Zvýrazňují různé faktory, jež mohou manželství narušit. Hlavní myšlenka Goetha směřuje již k době před uzavřením manželstvím, on se zabírá už tím, z jakého důvodu se ke sňatku přistupuje, podle něj by základem spokojeného svazku nemělo být jen přátelství mezi mužem a ženou, nýbrž i něco navíc.

Závěrem bych chtěla zdůraznit, že ač se všechny tři knihy zabírají zdánlivě stejným tématem, manželství v ohrožení, není možné je ztotožňovat, každá poskytuje odlišný pohled na danou tematiku. Ve složité době, ve které daní autoři žili, pociťovali touhu upozornit na něco, co by mělo být základem všeho. Jelikož docházelo ke krizi hodnot, hledali oporu alespoň v tom základním, tedy v rodině, ve vztah muže a ženy, ve svazku, který by měl být lidem oporou, i v případě, že se vše ostatní rozpadá. Jenže se ukazuje, že ani tato instituce nezůstala ve svých základech pevná. Pohled na manželství prošel vývojem od názoru, že nevěra je smrtelný hřích, dle křesťanské doktríny, až po opačnou tendenci, kterou přináší moderní liberalismus a ženská emancipace. Ani jedno stanovisko není jednoznačně správné, vždy situace záleží na konkrétních okolnostech, příčinách a jednotlivých lidech. Není možné téma manželství dogmatizovat a určit jediný správný přístup.

Všechna tři díla se dají vyložit i jako projev ženské emancipace. Hlavní hrdinové v nich nejsou jen muži, ale i ženy. V některých případech dokonce ženy jednájí aktivněji než jejich mužské protějšky. Nenásledují jen své emoce, ale zapojují do svých rozhodnutí i rozum, morálku a společenská pravidla. Jejich svět a myšlení se stalo v devatenáctém století hlavním tématem. Proto se začalo objevovat i literatura zabývající se manželstvím, ženská emancipace zásadně ovlivnila a změnila tuto oblast. Dříve nebylo reálné, aby žena odcházela od manžela, resp. od rodiny, dala se nadneseně označit jako mužův majetek. A toto se právě v devatenáctém století změnilo.

Použitá literatura

BERNHARDT, Von Rüdiger. *Erläuterungen zu Johann Wolfgang von Goethe, Die Wahlverwandtschaften*. 3. Aufl. Hollfeld: Bange, 2008. ISBN 38-044-1786-8.

BÖRGER, Ulrike a Lutz ENGELSING. *Eheliches Güterrecht*. 2. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2005. ISBN 978-383-2910-921.

DYE, Ellis. Johann Wolfgang von Goethe- Die Wahlverwandtschaften: Ellective affinities. In: *The literary encyclopedia* [online]. 2005 [cit. 2013-06-14]. Dostupné z: <http://www.litencyc.com/php/sworks.php?rec=true&UID=5600.%20accessed%2003%20June%202013>

ESLAVA GALÁN, Juan. *Milostný život ve starém Římě*. Vyd. 1. Překlad Jan Schejbal. Praha: Ikar, 2004, 222 s. ISBN 80-249-0410-1

EVOLA, Julius. *Metafyzika sexu*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2009, 467 s., 16. s. čb. obr. příl. ISBN 978-807-2077-021.

FISCHER, Jan Otakar. *Dějiny francouzské literatury, 19. a 20. století. 1. díl*. Praha: Academia; 1981.

FLAUBERT, Gustave. *Dílo je vše*. Vyd. 1. Editor Stanislav Kolíbal. Překlad Otakar Šimek. Praha: Arbor vitae, 2005, 90 s. De arte. ISBN 80-863-0068-4.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999, 594 s. ISBN 80-720-3124-4.

GLAZAROVÁ, Jarmila. *Vlčí jáma*. 3. Praha: Československý spisovatel, 1986, 232 s.

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Spříznění volbou*. Praha: Práce, 1974

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Utrpení mladého Werthera: Spříznění volbou*. 1. vyd. v nakl. Levné knihy KMa. Překlad Erik Adolf Saudek. Praha: Levné knihy KMa, 2003, 398 s. Edice světových autorů (Levné knihy KMa). ISBN 80-730-9972-1

GOETHE, Johann Wolfgang von. *Z mého života: báseň i pravda*. Vyd. v tomto překl. 1. Překlad Věra Macháčková. Praha: Mladá fronta, 1998, 613 s. ISBN 80-204-0712-X

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 774 s. ISBN 978-807-3675-691.

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 128 s. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.

MOCNÁ, Dagmar, PETERKA Josef a kol. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004, 699 s. ISBN 80-7185-669-X.

MORUS., *Světové dějiny sexuality*. 2., dopl. vyd. Překlad Jiří Stach. Praha: Naše vojsko, 1992, 298 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-206-0071-X.

MRAVCOVÁ, Marie . *Umělecké dokumenty a romány: Zrod a tvar čtyř prozaických děl Jarmily Glazarové 1936-1940*. 1. Ostrava: Profil, 1987. 116 s. ISBN 48-022-87.

NOVÁK, Tomáš a Věra CAPPONI. *Sám sobě manželským poradcem: první pomoc při příhodách nevěrných*. 1. vyd. Praha: Grada, 1995, 110 s. ISBN 80-716-9163-1.

PEKÁREK, Václav. *Jarmily Glazarové Vlčí jáma. In Literatura a skutečnost: stati a kritiky*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1962, s. 234. (psáno 1938)

PETRUSEK, Miloslav. *Sociologie a literatura*. Vyd. 1. Praha: Československý spisovatel, 1990, 106 p. ISBN 80-202-0165-3

PÍŠA, Antonín Matěj, *Vypravěčka ženina údělu In Stopami prózy: studie a stati*. 1.vyd. Praha: Československý spisovatel, 1964, s. 245.

PLZÁK, M. *Poznání a léčba poruch manželského soužití*. Praha: Avicenum, 1973. 248 s. ISBN 08- 037- 73

SCHWAB, Von Dieter. *Familienrecht*. 15., überarb. Aufl. München: Beck, 2007. ISBN 978-340-6564-437.

ŠTOLL, Ladislav. *Jarmila Glazarová: Vlčí jáma*. In *Z bojů na levé frontě*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1964, s. 375. (psáno 1938).

TAINE, Hippolyte Adolphe. *Studie o dějinách a umění*. Vyd. v tomto souboru 1. Překlad Vladimír Mikeš. Praha: Odeon, 1978, 388 s. Estetická knihovna, sv. 8

Resumé

Problematika manželství, lásky a nevěry se objevuje v literárních dílech již od raných počátků. Téma manželství se pak nejvíce rozvíjelo v devatenáctém století spolu s historickými a společenskými změnami, které v té době proběhly.

V této bakalářské práci jsem k nastínění situace použila tři různé knihy, které jsou si v něčem podobné a ve spoustě faktorů rozdílné. Všechna tři díla jsou jednotná ve volbě hlavního tématu a tím je manželství a jeho možný rozpad.

Práce je rozdělena na oddíly, z nichž úvodní se zabírají manželstvím, láskou a nevěrou obecně, následuje rozbor jednotlivých děl, Spříznění volbou, Paní Bovaryové a Vlčí jámy, přičemž v podkapitolách se zaměřuji na vztahy mezi aktéry a základní principy vyobrazení manželství nevěry a lásky v jednotlivých románech. Závěrečné oddíly mapují shody a rozdíly v těchto dílech.

Summary

The theme of marriage, love and infidelity was present in literary works from the early beginnings. The motif of marriage was mostly developed during the 19th century, together with the historical and social changes, which were in motion in the mentioned period.

The three books, studied in the thesis, had several similar features, but differed in many factors. The main motif, which is marriage and its possible dissolution, is analogous for all three works.

The thesis is divided into three sections. The introductory chapters were dealing with marriage, love and infidelity in general. The individual literary works – *Elective Affinities*, *Madame Bovary* and *Vlčí jáma* – were analysed in the following chapters. The subchapters were aimed at the relationship among characters and the main principles of the depiction of marriage, infidelity and love in each novel. The final section illustrated similarities and differences in the given literary works.

NÁZEV:

Manželství v ohrožení. Tři různé příběhy.

AUTOR:

Martina Skřivanová

KATEDRA (ÚSTAV):

Katedra českého jazyka a literatury

VEDOUCÍ PRÁCE:

PhDr. Josef Peterka, CSc.

ABSTRAKT:

Úkolem této bakalářské práce je analyzovat tři romány zabývající se tématem manželství a jeho možného rozpadu. Nejdříve se práce zabývá nastíněním problematiky manželství, lásky a nevěry z obecnějšího hlediska. Další kapitoly se soustředí na rozbor jednotlivých děl z literárního, sociologického, psychologického a literárně- historického pohledu. Hlavním cílem je zaměřit se na porovnání jednotlivých románů a motivu manželství v nich.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Manželství, nevěra, láska, morálka

TITLE:

Marriage in danger. The three different stories.

AUTHOR:

Martina Skřivanová

DEPARTMENT:

Department of czech language and literature

SUPERVISOR:

PhDr. Josef Peterka, CSc.

ABSTRACT:

The central task of this bachelor's thesis was to analyse three novels which were dealing with a motif of marriage and its possible dissolution. In the first part, the author adumbrated the topic of marriage, love and infidelity in general. Following chapters were focused on the analysis of individual novels from a literary, sociological, psychological and literary-historical point of view. The main aim was to compare the novels and the motif of marriage included in them.

KEYWORDS:

Marriage, love, infidelity, morality

**Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

**Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list**

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				